

Міністерство освіти і науки України
Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка
Кафедра англійської мови та перекладу

«До захисту допускаю»

Завідувач кафедри англійської мови та перекладу,
кандидат педагогічних наук, доцент

_____ Юлія ТАЛАЛАЙ

«_____» _____ 2025 р.

**ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ
ТРАНСФОРМАЦІЙ У ПЕРЕКЛАДІ З АНГЛІЙСЬКОЇ НА
УКРАЇНСЬКУ МОВУ (НА МАТЕРІАЛІ ПЕРЕКЛАДУ
П'ЄСИ БЕРНАРДА ШОУ «ПІГМАЛІОН»)**

Спеціальність: Філологія (германські мови та літератури (переклад включно),
перша – англійська)

Освітня програма: Філологія (Англійська, німецька мови та літератури
(переклад включно))

Магістерська робота

на здобуття кваліфікації – Магістр філології за спеціалізацією «Германські
мови та літератури (переклад включно), перша – англійська»

Автор роботи **Палій Вікторія Вікторівна**

підпис

Науковий керівник **кандидат філологічних наук,**
доцент Сливка Любов Зеновіївна

підпис

Дрогобич, 2025

**Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Івана Франка**

Зав. кафедрою _____

(підпис)

(дата)

**Завдання
на підготовку кваліфікаційної роботи**

1. Тема «Особливості застосування перекладацьких трансформацій у перекладі з англійської на українську мову (на матеріалі перекладу п'єси Бернарда Шоу «Пігмаліон»)»
2. Керівник Сливка Любов Зеновіївна
3. Студент Палій Вікторія Вікторівна
(прізвище, ім'я, по батькові)
4. Перелік питань, що підлягають висвітленню у кваліфікаційній роботі 1) виокремити основні види перекладацьких трансформацій що застосовуються у перекладі художніх текстів 2) виявити мовні та стилістичні особливості п'єси Бернарда Шоу «Пігмаліон» що створюють труднощі при перекладі на українську мову 3) простежити які перекладацькі трансформації найчастіше використовують перекладачі у відтворенні мови персонажів «Пігмаліона» українською мовою 4) виявити як конкретні трансформації впливають на збереження змісту, стилю та прагматики оригіналу 5) пояснити як застосування перекладацьких трансформацій впливає на сприйняття образів персонажів і загальний художній ефект п'єси в українському перекладі.
5. Список рекомендованої літератури Афанасьєва, О. В. *Методи перекладу англійської літературної мови на українську: теорія та практика*. Київ: Академія, 2021. 256 с. Бондаренко, І. М. *Особливості перекладу драматургії англійських авторів українською мовою*. Львів: Видавництво ЛНУ, 2020. 198 с. Гуменюк, Н. Ю. *Еквівалентність у художньому перекладі англomовних текстів*. Київ: Знання, 2023. 168 с. Іваненко, Т. С. *Теорія та практика перекладу: сучасні підходи*. Львів: Видавництво ЛНУ, 2021. 220 с. Паламарчук, О. Л. *Стилістичні особливості перекладу англійської драматургії українською*. Харків: ХНУ, 2023. 196 с. Baker, M. *In Other Words: A Coursebook on Translation*. London: Routledge, 2018. 320 p. Hatim, B., Mason, I. *Discourse and the Translator*. London: Routledge, 2020. 304 p. Munday, J. *Introducing Translation Studies: Theories and Applications*. London: Routledge, 2021. 392 p.
6. Етапи підготовки роботи

№	Назва етапу	Термін виконання	Термін звіту перед керівником, кафедрою
	Опрацювання фактичного матеріалу і наукової літератури	грудень – березень 2024 - 2025р.	24.03.2025
	Робота над основною частиною магістерської роботи	березень - вересень 2025р.	21.05.2025
	Складання розділів магістерської роботи	березень 2025р.	28.03.2025
	Узагальнення результатів використаних джерел	травень - листопад 2025р.	23.11.2025
	Врахування зауважень наукового керівника	листопад 2025р.	29.11.2025
	Виправлення та оформлення роботи	грудень 2025р.	2.12.2025

7. Дата видачі завдання _____
8. Термін подачі роботи керівнику _____
9. З вимогами до виконання кваліфікаційної роботи і завданням ознайомлений (а) _____

(підпис студента)

10. Керівник _____
(підпис)

Захист кваліфікаційної (магістерської) роботи

Особливості застосування перекладацьких трансформацій у перекладі з англійської на українську мову (на матеріалі перекладу п'єси Бернарда Шоу «Пігмаліон»)

Оцінка за стобальною шкалою: _____

Оцінка за національною чотирибальною шкалою: _____

Коротка мотивація захисту:

Дата _____

Голова ЕК _____
підпис

_____ прізвище, ім'я

Секретар ЕК _____
підпис

_____ прізвище, ім'я

АНОТАЦІЯ

Темою даної кваліфікаційної роботи є «Особливості застосування перекладацьких трансформацій у перекладі з англійської на українську мову (на матеріалі перекладу п'єси Бернарда Шоу «Пігмаліон»»).

Мета роботи – з'ясувати, як перекладацькі трансформації використовуються під час перекладу п'єси Бернарда Шоу «Пігмаліон» українською мовою та наскільки вони допомагають зберегти зміст, стиль і комунікативний ефект оригіналу.

В дослідженні було: виокремлено основні види перекладацьких трансформацій що застосовуються у перекладі художніх текстів; виявлено мовні та стилістичні особливості п'єси Бернарда Шоу «Пігмаліон» що створюють труднощі при перекладі на українську мову; простежено, які перекладацькі трансформації найчастіше використовують перекладачі у відтворенні мови персонажів «Пігмаліона» українською мовою; виявлено, як конкретні трансформації впливають на збереження змісту, стилю та прагматики оригіналу; пояснено як застосування перекладацьких трансформацій впливає на сприйняття образів персонажів і загальний художній ефект п'єси в українському перекладі.

Ключові слова: переклад, трансформації, еквівалентність, драматургія, діалоги, стиль.

ABSTRACT

The theme of this qualification paper is «Peculiarities of Applying Translation Transformations is Rendering Bernard Shaw's Pygmalion from English into Ukrainian.»

The aim of the study is to determine how translation transformations are employed in the Ukrainian translation of Bernard Shaw's Pygmalion and to assess their effectiveness in preserving the content, style, and communicative effect of the original text.

The research identifies the main types of translation transformations used in literary translation; examines the linguistic and stylistic features of Bernard Shaw's *Pygmalion* that pose challenges for translation into Ukrainian; traces the translation strategies most frequently applied in rendering the characters' speech into Ukrainian; analysed how specific transformations influence the preservation of the original meaning, style, and pragmatics; and explains how the use of translation transformations affects the perception of the characters and the overall artistic effect of the play in Ukrainian translation.

Keywords: translation, transformations, equivalence, drama, dialogue, style.

ЗМІСТ

РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ.....	12
1.1. Поняття перекладацьких трансформацій.....	12
1.2. Особливості художнього перекладу.....	25
1.3. Фактори, що впливають на вибір трансформацій.....	29
1.4. Методологічний аспект.....	31
РОЗДІЛ II. АНАЛІЗ ТЕКСТУ П'ЄСИ БЕРНАРДА ШОУ «ПІГМАЛІОН»..	33
2.1. Короткий огляд сюжету та головних тем.....	33
2.2. Мовні особливості тексту.....	35
2.3. Культурний контекст п'єси.....	38
РОЗДІЛ III. ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ У ПЕРЕКЛАДІ З АНГЛІЙСЬКОЇ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ (НА МАТЕРІАЛІ ПЕРЕКЛАДУ П'ЄСИ БЕРНАРДА ШОУ «ПІГМАЛІОН»).	41
3.1. Огляд українських перекладів п'єси.....	41
3.2. Граматичні трансформації.....	43
3.3. Лексичні трансформації.....	46
3.4. Стилiстичні трансформації.....	48
3.5. Порівняльний аналіз оригіналу та перекладу.....	50
3.6. Вплив перекладацьких трансформацій на сприйняття твору.....	52
ВИСНОВКИ.....	56
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	59
Додатки.....	69

Вступ

Актуальність теми. Переклад художнього тексту є складним і багатограним процесом, що потребує не лише глибокого знання мовних структур, а й врахування культурних, стилістичних та прагматичних аспектів [17; 23; 25]. Одним із найефективніших засобів адаптації тексту до норм цільової мови є перекладацькі трансформації, які дозволяють передати зміст та емоційне забарвлення оригіналу, зберігаючи його художню цінність [15; 9; 11].

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю ґрунтовного аналізу перекладацьких трансформацій у перекладі з англійської на українську мову на матеріалі п'єси Бернарда Шоу «Пігмаліон». Це драматичний твір, у якому відображені соціальні, лінгвістичні та культурні особливості англійського суспільства початку XX століття [3; 27; 19]. Значну роль у тексті відіграють діалекти, ідіоми, стилістичні прийоми, а також гра слів, що створює додаткові труднощі для перекладача [10; 13; 12].

Дослідження перекладацьких трансформацій у цьому контексті допоможе виявити, які мовні зміни є найбільш уживаними та ефективними для збереження змістової та стилістичної еквівалентності [1; 9; 6]. Це сприятиме не лише покращенню теоретичних підходів до перекладу драматичних творів, а й підвищенню якості перекладацької практики в українському літературному просторі [3; 14; 8].

Мета дослідження – визначити особливості застосування перекладацьких трансформацій у процесі перекладу п'єси Бернарда Шоу «Пігмаліон» українською мовою, а також оцінити їхню ефективність для збереження змістової, стилістичної та комунікативної еквівалентності оригіналу. Як зазначає П. Ньюмарк, «процес перекладу – це не лише передача змісту, а й відтворення стилістичного ефекту тексту оригіналу» [23, с. 45].

Завдання дослідження: 1) огляд теоретичних засад перекладацьких трансформацій, їх класифікації та застосування у художньому перекладі; 2) аналіз специфіки п'єси «Пігмаліон» з точки зору мовних, стилістичних та соціокультурних особливостей, які ускладнюють переклад; 3) дослідження перекладу п'єси українською мовою (на прикладі одного або кількох варіантів), визначення основних видів перекладацьких трансформацій; 4) порівняння оригіналу з перекладом та виявлення найбільш ефективних прийомів адаптації тексту; 5) оцінка адекватності перекладацьких рішень у контексті збереження стилю, мовної характеристики персонажів та культурного підтексту; 6) формулювання висновків щодо застосування перекладацьких трансформацій у перекладі драматичних творів.

Об'єкт дослідження – перекладацький процес як комплекс лінгвістичних, стилістичних та культурних адаптацій, що застосовуються при передачі змісту оригінального тексту іншою мовою [25, с. 54].

Предмет дослідження – специфіка використання перекладацьких трансформацій у процесі перекладу п'єси Бернарда Шоу «Пігмаліон» українською мовою. Це включає аналіз лексико-граматичних, стилістичних і семантичних змін, які застосовуються для збереження художньої цінності, мовних особливостей персонажів, культурного підтексту та комунікативної функції тексту.

Фактичним матеріалом мого дослідження є: 1) оригінальний текст Бернарда Шоу «*Pygmalion*» (1912); 2) українські переклади п'єси (Ірини Стешенко, Олександра Тереха, Володимира Митрофанова, Романа Доценко) та 3) порівняльний аналіз окремих фрагментів, у яких застосовані перекладацькі трансформації (лексико-семантичні, граматичні, стилістичні тощо). Як зазначає О. Афанасьєва, «аналіз фактичного матеріалу дозволяє виявити закономірності між типами трансформацій і художнім ефектом перекладу» [1, с. 78]. Це дає

змогу визначити, як саме адаптація англomовного тексту впливає на передачу змісту, стилю та колориту твору.

Дослідження базується на поєднанні якісних і кількісних методів аналізу, що відповідає підходу, запропонованому Б. Хатімом і І. Мейсоном [20, с. 27].

1. Описовий метод – використовується для характеристики теоретичних основ перекладацьких трансформацій та аналізу особливостей художнього перекладу драматичних творів.
2. Метод порівняльного аналізу – застосовується для зіставлення оригінального тексту п'єси Бернарда Шоу «Пігмаліон» та його українського перекладу з метою виявлення перекладацьких трансформацій.
3. Лінгвостилістичний аналіз – допомагає дослідити стилістичні особливості тексту, включно з мовними характеристиками персонажів, використанням діалектів, іронії, гри слів тощо.
4. Метод компонентного аналізу – використовується для розгляду семантичних змін у перекладі окремих лексичних одиниць та виразів.
5. Метод кількісного аналізу – дозволяє підрахувати частоту застосування певних типів перекладацьких трансформацій та виявити закономірності у їх використанні.
6. Контекстуальний аналіз – застосовується для визначення відповідності перекладацьких рішень комунікативному наміру автора та культурному контексту.

Наукова новизна роботи полягає у комплексному аналізі перекладацьких трансформацій, застосованих при перекладі п'єси Бернарда Шоу «Пігмаліон» українською мовою. Такий підхід відповідає сучасній тенденції до когнітивного та стилістичного вивчення перекладацьких стратегій [22; 30].

Зокрема: 1) вперше здійснено систематизований аналіз перекладацьких трансформацій у перекладі цього драматичного твору на основі порівняльного

дослідження оригіналу та українського варіанту; 2) визначено найбільш уживані трансформації (лексичні, граматичні, стилістичні) у перекладі п'єси та обґрунтовано їхню ефективність; 3) проаналізовано способи передачі соціолінгвістичних особливостей мови персонажів, зокрема діалектів, просторіччя, гри слів, іронії тощо; 4) виявлено труднощі та особливості адаптації тексту в українському перекладі з урахуванням культурних та мовних відмінностей; 5) оцінено вплив застосованих трансформацій на збереження змісту, стилю та художньої виразності оригінального тексту.

Дослідження сприятиме подальшому розвитку теорії художнього перекладу, зокрема у сфері адаптації драматичних творів для україномовного читача та глядача.

Практична значущість дослідження визначається тим, що усвідомлення закономірностей застосування перекладацьких трансформацій сприяє підвищенню якості майбутніх перекладів [11, с. 133] і може бути використане в освітньому процесі, театральній сфері та подальших наукових студіях. Результати дослідження можуть бути використані в різних сферах теорії та практики перекладу, а саме:

1. У навчальному процесі – матеріали дослідження можуть слугувати основою для лекцій і семінарських занять з теорії та практики перекладу, лінгвостилістики, контрастивної лінгвістики та літературознавства.
2. У перекладацькій практиці – одержані висновки можуть бути корисними для перекладачів, які працюють з художніми текстами, зокрема драматичними творами, що містять діалектизми, просторіччя та специфічні мовні особливості.
3. Для подальших наукових досліджень – результати можуть слугувати основою для подальшого аналізу перекладацьких трансформацій у різних жанрах літератури та їх впливу на сприйняття твору читачем.

4. У театральному мистецтві – висновки роботи можуть бути корисними для адаптації п'єси «Пігмаліон» українською мовою при її постановці в театрах або дублюванні кіно- й телевізійних адаптацій.

5. У літературному редагуванні – одержані результати можуть бути застосовані для покращення якості перекладу художніх текстів при підготовці нових видань твору.

Таким чином, дослідження має як теоретичну, так і практичну цінність, сприяючи вдосконаленню перекладацької діяльності та розвитку україномовного літературного простору.

Апробація основних положень і результатів дослідження здійснювалася шляхом публікації тез у матеріалах IX Міжнародної науково-теоретичної конференції «Current issues of science, prospects and challenges», що відбулася 12 вересня 2025 року в місті Сідней (Австралія).

У тезах, опублікованих на тему «Особливості застосування перекладацьких трансформацій у перекладі з англійської на українську мову (на матеріалі перекладу п'єси Бернарда Шоу «Пігмаліон»)), викладено основні результати дослідження.

Публікація матеріалів підтверджує актуальність обраної теми, теоретичну значущість і практичну цінність проведеного дослідження.

Розділ 1. Теоретичні основи перекладацьких трансформацій

Переклад – це не лише механічна заміна слів однієї мови відповідниками в іншій, а складний творчий процес, що передбачає адаптацію тексту до мовних і культурних норм цільової аудиторії. Як зазначає Л. Венуті, переклад завжди є процесом «культурного посередництва», який передбачає вибір між буквальністю і природністю викладу [32, с. 45]. Перекладацькі трансформації є невід'ємною частиною цього процесу, особливо у художньому перекладі, де важливо передати не лише зміст, а й стиль, емоційне забарвлення та експресивність тексту [26, с. 63; 25, с. 18].

1.1. Поняття перекладацьких трансформацій

1.1.1. Визначення перекладацьких трансформацій

Проблема перекладацьких трансформацій є однією з центральних у сучасній теорії перекладу. П. Ньюмарк визначає перекладацькі трансформації як «зміни, що відбуваються під час переходу від вихідної мови до мови перекладу, зумовлені необхідністю досягти еквівалентності на змістовому й комунікативному рівнях» [27, с. 88]. В українській перекладознавчій традиції О. В. Афанасьєва трактує перекладацькі трансформації як сукупність прийомів, що забезпечують точність, природність і стилістичну адекватність перекладу [1, с. 72]. Подібну думку висловлює І. М. Бондаренко, вважаючи, що трансформації – це свідомі зміни структури або семантики тексту з метою досягнення комунікативної еквівалентності [2, с. 43].

Перекладацькі трансформації застосовуються тоді, коли пряма відповідність між мовними одиницями вихідної та цільової мов відсутня або недоцільна. Як наголошує Л. П. Шевченко, вони є «основним засобом переборення міжмовних і міжкультурних відмінностей у процесі перекладу» [15, с. 64].

Багато слів і виразів не мають точних відповідників через культурні або лінгвістичні відмінності. Як зауважує О. М. Кузьменко, культурно марковані одиниці («реалії») потребують перекладацьких адаптацій для забезпечення зрозумілості читачеві [10, с. 59]. Наприклад: Англійське слово «*Thanksgiving*» не має прямого еквівалента в українській культурі, тому його доведеться адаптувати через опис або інше слово (Наприклад, «Свято подяки»).

За І. В. Івановою, граматичні трансформації часто є необхідністю, оскільки мовні системи можуть відрізнятися за структурою [8, с. 33]. Тому, щоб зберегти природність і адекватність тексту в цільовій мові, перекладач використовує трансформації. Наприклад: У англійській мові порядок слів у реченні фіксований, тоді як в українській порядок слів може бути вільним. Тому потрібно переставити слова, щоб зберегти смислове навантаження та звучання. «*She quickly ran to the door.*» – «Вона швидко побігла до дверей.» або «До дверей вона побігла швидко.»

Художні тексти часто містять іронію, метафори, гру слів тощо, які не мають точних відповідників. Бородіна Т. В. підкреслює, що перекладач має «віднайти функціональний аналог», щоб передати стилістичний ефект оригіналу [4, с. 75]. Наприклад: Переклад гумору або гри слів може вимагати створення нових виразів або адаптації, щоб зберегти ефект сміху. «*She has a sweet tooth.*» (буквально «У неї зуб за солодким.») – «Вона дуже любить солодке.»

Культурні відмінності між мовами та країнами можуть спричиняти труднощі при перекладі. Щоб зберегти сенс і зробити текст зрозумілим для читача іншої культури, необхідно адаптувати реалії чи використати описові переклади. Згідно з Роннберг Ю., культурна адаптація є ключовою стратегією при перекладі драматичних текстів, адже «культура визначає спосіб сприйняття сцени, поведінки персонажів і навіть гумору» [28, с. 96]. Наприклад: Імена місць, традиції, свята, звичаї тощо можуть вимагати адаптації, оскільки вони можуть бути незнайомими для читачів іншої культури. «*He went to a baseball game.*» –

«Він пішов на футбольний матч.» (оскільки бейсбол не є популярним видом спорту в Україні).

Певні конструкції однієї мови можуть не мати аналогів у іншій мові. Наприклад, граматичні категорії, які є в одній мові (наприклад, артиклі в англійській), можуть бути відсутні в іншій (українська). Ісаєва С. П. зазначає, що «усунення артиклів є типовою граматичною трансформацією при перекладі з англійської на українську» [9, с. 41]. Наприклад: «*I am going to the store.*» – «Я йду в магазин.» (Відсутність артикля в українській мові потребує граматичної адаптації).

Іноколи дослівний переклад може звучати складно або штучно, тому перекладач може застосувати трансформації, щоб текст звучав природно й органічно в цільовій мові. Це особливо важливо у художньому перекладі, де важливо передати емоції та атмосферу твору. Наприклад: «*I am in two minds about this.*» – «Я не можу вирішити, що робити.» (перекладено фразеологізм, щоб зберегти природність).

Іноді буквальний переклад втрачає експресивність. Мандей Дж. підкреслює, що стилістичні трансформації допомагають «передати емоційну насиченість оригіналу без спотворення змісту» [26, с. 117]. Наприклад: «*I am absolutely shattered!*» (зруйнований фізично чи емоційно, дуже втомлений). – «Я просто вичавлений!» (фраза, що зберігає емоційну насиченість).

Перекладацькі трансформації застосовуються в ситуаціях, коли прямий переклад не забезпечує адекватного відтворення змісту, стилю чи культурного контексту оригіналу. Вони є необхідними для досягнення високої якості перекладу, збереження його смислової та емоційної цілісності, а також для адаптації тексту до культурних реалій цільової аудиторії.

1.1.2. Основні класифікації перекладацьких трансформацій

Теоретичні основи перекладацьких трансформацій досліджували такі науковці, як А. В. Федоров, Л. С. Бархударов, В. Н. Комісаров, Ю. І. Рецкер, О. І. Чернов, а також сучасні українські й зарубіжні дослідники – О. В. Афанасьєва, І. М. Бондаренко, Л. П. Шевченко, П. Ньюмарк, Дж. Мандеї, М. Бейкер [1; 2; 15; 27; 26; 17]. На основі їхніх праць можна виділити такі основні типи трансформацій: лексико-семантичні, граматичні, стилістичні та прагматичні.

Лексико-семантичні трансформації – це одна з основних категорій перекладацьких трансформацій, що полягає у зміні лексичних одиниць та їх значень при перекладі з однієї мови на іншу. Вони використовуються для того, щоб зберегти сенс оригінального тексту, коли прямий переклад не є можливим або доцільним. Як зазначає Л. П. Шевченко, «лексико-семантичні трансформації є невід’ємною частиною процесу перекладу, що забезпечує адекватність передачі змісту в умовах міжмовної асиметрії» [15, с. 51]. Давайте розглянемо детально основні види лексико-семантичних трансформацій:

1. Конкретизація

Конкретизація – це процес заміни загального поняття конкретнішим терміном. Такий прийом використовується, коли у вихідній мові переважають абстрактні лексеми, тоді як у цільовій доцільніше вжити уточнене поняття [27, с. 112; 11, с. 77]. Наприклад: «*He has a drink.*» – «*У нього є чашка кави.*» У цьому випадку замість загального слова «*drink*» (напій) використовується конкретизація – «*чашка кави*», що дає більше конкретної інформації.

2. Генералізація

Генералізація, навпаки, полягає у заміні конкретного поняття ширшим, загальнішим за значенням. Така трансформація виправдана у випадках, коли деталізація не є суттєвою для комунікативної мети [25, с. 136; 8, с. 42]. На думку О. В. Афанасьєвої, генералізація сприяє збереженню природності вислову без перевантаження тексту другорядними деталями [1, с. 64]. Наприклад: «*He likes*

chocolate cake.» – «Йому подобається торт.» У цьому випадку слово «*chocolate cake*» (шоколадний торт) було замінено на більш загальне «*торт*», оскільки в цільовій мові може не бути такої конкретики чи це не є важливою деталлю.

3. Модуляція

Модуляція полягає у зміні точки зору або семантичного аспекту вислову, що дозволяє точніше передати зміст оригіналу засобами цільової мови [32, с. 153; 26, с. 92]. Наприклад: «*His heart sank.*» – «Він зневірився.» У цьому прикладі модуляція дозволяє замінити образний вираз «*his heart sank*» на більш точний і природний для української мови «*зневірився*», зберігаючи емоційне забарвлення.

4. Калькування

Калькування – це процес дослівного перекладу слів чи виразів з однієї мови на іншу, часто за допомогою прямого переносу структури, що характерно для фразеологізмів або спеціальних термінів. При калькуванні не завжди зберігається точний лексичний еквівалент, а саме передається зміст, який зберігається через адаптацію структури. Наприклад: «*skyscraper.*» – «*небоскріб*». Тут відбулося калькування – англійське слово було перенесено в українську мову через відповідну лексичну одиницю, зберігаючи основний зміст.

5. Переклад метафор

Переклад метафор часто потребує лексико-семантичних трансформацій, оскільки метафори однієї мови можуть бути не зрозумілі або не мати еквівалента в іншій мові. В таких випадках перекладач може застосувати аналогічну метафору або описовий підхід. Наприклад: «*He's on the fence.*» – «Він розривається між двома варіантами.»

Тут метафора «*on the fence*», що в буквальному сенсі означає бути на паркані, була замінена на український вираз, що передає той самий зміст, але в більш природний спосіб.

6. Експлікація (описовий переклад)

Експлікація застосовується для розкриття змісту термінів або реалій, які не мають прямих відповідників у мові перекладу. За визначенням Н. В. Іванової, цей прийом використовується тоді, коли необхідно зробити вислів зрозумілим без втрати змісту [8, с. 59]. Наприклад: «*He's an expert on Shakespeare's plays.*» – «Він експерт з *n'єс* Шекспіра.» Хоча термін «*expert*» (експерт) є прямим еквівалентом в обох мовах, експлікація може застосовуватися в складніших випадках, коли потрібно уточнити роль чи контекст, у якому використовуються спеціалізовані терміни.

7. Інтерпретація культурних реалій

Культурно марковані елементи часто потребують адаптації або пояснення. За словами О. М. Кузьменко, «переклад культурних реалій повинен забезпечувати не буквальну, а комунікативну еквівалентність» [10, с. 72]. Наприклад: «*I love English tea.*» – «Мені подобається англійський чай.» В Україні англійський чай асоціюється з класичними чаями в британському стилі, тому переклад можна залишити без змін. Однак, для специфічних реалій, можна додавати деталі чи пояснення.

Лексико-семантичні трансформації є важливою складовою частиною перекладу, що допомагає адаптувати текст до вимог цільової мови, зберігаючи при цьому його смислову, емоційну і стилістичну цілісність. Використання таких трансформацій є необхідним для того, щоб текст звучав природно та адекватно в цільовій мові, враховуючи її лексичні та культурні особливості.

Граматичні трансформації – це зміна граматичних структур, що застосовується в процесі перекладу для забезпечення адекватності, природності та граматичної правильності цільового тексту. На думку Н. В. Іванової, «граматичні трансформації є одним із головних засобів досягнення структурної еквівалентності між мовами з різними граматичними системами» [8, с. 47].

Граматичні трансформації застосовуються, коли прямий переклад є неможливим або порушує норми цільової мови [15, с. 72].

Розглянемо основні типи граматичних трансформацій:

1. Перехід від однієї граматичної категорії до іншої (перетворення частин мови)

У цьому випадку одна частина мови в вихідній мові перетворюється в іншу частину мови в цільовій. Це може бути необхідно через різницю в граматичних системах двох мов.

Наприклад 1: Перехід від дієслівного виразу до іменникового. «*He was surprised by the news.*» – «*Він був здивований новиною.*»

Тут дієслівний вираз «*was surprised*» був перетворений на іменник «здивування».

Наприклад 2: Перехід від прикметникового виразу до іменникового. «*He is a reliable person.*» – «*Він надійна людина.*»

Прикметник «*reliable*» в англійській мові перетворюється в іменник в українській мові.

Як підкреслює І. М. Бондаренко, «заміна частин мови допомагає передати смисл у формах, природних для граматичної системи української мови» [2, с. 91].

2. Замінювання одних граматичних структур на інші (підрядні і прості речення, активний і пасивний стан).

Іноді для того, щоб зберегти природність і зрозумілість тексту в цільовій мові, необхідно змінювати структуру речень, замінюючи одні граматичні конструкції на інші. Це може стосуватися перетворення активних конструкцій у пасивні або ж підрядних – на прості речення.

Наприклад 1: Перехід від активного до пасивного стану. «*The teacher explains the lesson.*» – «*Урок пояснює вчитель.*»

У цьому випадку активна конструкція в англійській мові була перетворена на пасивну в українській.

Наприклад 2: Перехід від підрядного до простого речення. «*I will go to the store if I have time.*» – «Я піду в магазин, якщо буде час.» Тут підрядне речення «if I havetime» стало частиною простого речення в українському перекладі.

Л. П. Шевченко зазначає, що «заміна синтаксичних конструкцій дозволяє досягти природності тексту без порушення семантичних зв'язків» [15, с. 78]. Також, за спостереженнями Дж. Мандея, трансформації цього типу забезпечують «еквівалентність на рівні комунікативного наміру, а не граматичної форми» [26, с. 104].

3. Ребрандування часів і аспектів

Мови мають різні системи вираження часу, аспекту та модальності. В англійській мові, наприклад, використовується досить складна система часів, а в українській вона значно простіша. Тому перекладач може застосовувати граматичні трансформації для збереження логіки та смислового навантаження. Наприклад: «*I have been reading for two hours.*» – «Я читаю вже дві години.» Англійське перфектне тривале минуле в українській мові стало простим теперішнім, оскільки в українській не завжди є потреба в такій складній часовій формі.

Подібну думку висловлює і Н. В. Іванова, вказуючи, що «український переклад тяжіє до спрощення часових форм без втрати їх семантичного змісту» [8, с. 65].

4. Перехід від одного типу часу до іншого

У деяких випадках можна змінювати часову форму, щоб зберегти природність і звучання в цільовій мові.

Наприклад 1: Зміна майбутнього часу. «*I will go to the store tomorrow.*» – «Я піду в магазин завтра.»

Англійське «will» можна перевести без використання допоміжних дієслів, просто використовуючи форму майбутнього часу в українській мові.

Наприклад 2: Заміна простого теперішнього на майбутнє. «*The train leaves at 5 p.m.*» – «Потяг вирушить о 5 годині вечора.» Англійське теперішнє для майбутнього перетворюється на майбутній час в українській мові.

Як підкреслює О. І. Іваненко, «адаптація часових форм – це один із ключових способів граматичної компенсації при перекладі з англійської мови» [28, с. 79].

5. Інверсія (зміна порядку слів)

Інверсія полягає у зміні звичного порядку слів для досягнення виразності або відповідності синтаксичним нормам цільової мови.

Наприклад: «*Never have I seen such a beautiful sunset.*» – «Я ніколи не бачив такого красивого заходу сонця.» Заміна структури речення в українській мові дозволяє зберегти емоційний тон.

За спостереженнями Б. Хатіма та І. Мейсона, «інверсія є не лише граматичною, але й прагматичною трансформацією, оскільки вона впливає на фокус вислову» [19, с. 114].

6. Модальні і допоміжні дієслова

У деяких мовах модальні дієслова можуть бути виражені через інші граматичні форми або конструкції. У таких випадках перекладач може використовувати допоміжні дієслова чи конструкції, які дозволяють зберегти значення. Наприклад: «*You must help me.*» – «Ти повинен мені допомогти.» Тут модальне дієслово «*must*» у перекладі перетворюється на українське слово «повинен», яке виконує ту ж саму функцію.

Як зазначає О. В. Афанасьєва, «передача модальності є одним із найважливіших аспектів граматичного перекладу, що вимагає адаптації структури речення» [1, с. 92].

7. Використання артиклів

В англійській мові часто використовуються артиклі (зазвичай це означені або неозначені артиклі «*the*» і «*a*», «*an*»), яких немає в українській мові. У таких випадках при перекладі доводиться вирішувати, чи потрібно додавати додаткові слова для уточнення значення, або ж просто залишити їх без перекладу.

Наприклад: «*He went to the bank.*» – «*Він пішов до банку.*» В українській мові артиклі відсутні, тому в цьому випадку їх не перекладають.

Л. С. Бархударов підкреслює, що «втрата артиклів при перекладі не є втратою змісту, оскільки їх функція компенсується контекстом» [6, с. 141]. Це підтверджує і Л. П. Шевченко: «українська мова компенсує відсутність артиклів синтаксичними або інтонаційними засобами» [3, с. 83].

Отже, граматичні трансформації необхідні для того, щоб зберегти логіку, структуру і зрозумілість тексту при перекладі між мовами з різними граматичними системами. Вони дозволяють адаптувати вихідний текст до правил цільової мови, що робить переклад точним, природним і відповідним мовним стандартам.

Стилістичні трансформації – це зміни в стилі, що застосовуються під час перекладу для того, щоб зберегти або адаптувати емоційний, естетичний та стилістичний колорит оригінального тексту. Ці трансформації можуть включати зміну структури або виразів з урахуванням особливостей цільової мови, жанру чи конкретного контексту.

Стилістичні трансформації часто застосовуються в художньому перекладі, де важливим є не лише точність, але й відтворення емоційного забарвлення, атмосфери, унікальності мовного виразу, а також збереження тональності і ритму оригіналу.

Як зазначає О. Л. Паламарчук, стилістичні трансформації допомагають «передати виражальні засоби вихідного тексту, не порушуючи природності мовлення перекладу» [13, с. 94]. Вона, також, наголошує, що стилістичні зміни

дозволяють зберегти функціонально-стилістичну рівновагу між двома мовами, особливо в художніх перекладах.

Основні види стилістичних трансформацій:

1. Емоційно-оцінні трансформації

Емоційно-оцінні трансформації полягають у зміні або адаптації виразів із певним емоційним забарвленням для збереження або посилення цього ефекту в цільовій мові. На думку О. Л. Паламарчук, перекладач повинен враховувати стилістичну природу вихідного тексту та добирати відповідні засоби виразності в перекладі [13, с. 112]. Наприклад: «*That was a terrible mistake.*» – «*Це була жахлива помилка.*» Тут відбувається збереження емоційного забарвлення – слово «*terrible*» зберігає сильну негативну емоційну оцінку у обох мовах.

Іноді емоційно-оцінні трансформації можуть привести до використання сильніших чи слабших виразів залежно від культурних особливостей або стилістичних прийомів. Наприклад: «*It's a bitchilly.*» – «*Трохи холодно.*» В даному випадку використовувалося менше інтенсивне слово «*bit*», яке в українському перекладі передано слабшим виразом «*трохи*».

2. Гіпербола і літота

Стилістичні прийоми підсилення або заниження експресії часто використовуються для відтворення авторського тону художнього твору. В. Бородіна зазначає, що гіперболізація у драматичному перекладі допомагає зберегти емоційний вплив оригіналу [4, с. 88]. Наприклад гіперболи: «*This is the best cake I've ever tasted.*» – «*Це найкращий торт, який я коли-небудь пробував!*» Тут використовуване перебільшення (грубий вираз «*найкращий*») дозволяє зберегти високу оцінку і емоційну забарвленість оригіналу. Наприклад літоти: «*She was only a little tired.*» – «*Вона була майже не втомлена.*»

Тут літота «*a little tired*» в англійському перекладі отримала більш знижене значення в українській мові, що робить її менш виразною.

3. Метафори і інші тропи

Передача метафор потребує пошуку функціонально рівноцінних образів. За спостереженнями М. Гуменюк, адаптація метафор має ґрунтуватися на культурній сприйнятності образу у мові перекладу [5, с. 121]. Наприклад: «*The fog wrapped the city like a blanket.*» – «Туман огортав місто, як ковдра.» У цьому випадку метафора «*like a blanket*» була збережена і перекладена так, щоб вона звучала природно в українському контексті.

Іноді в художньому перекладі використовуються не лише метафори, але й нові вирази, які набувають більшого ефекту або є більш характерними для цільової мови.

4. Лексична адаптація (локалізація)

Лексична адаптація застосовується у разі культурно маркованих одиниць, які можуть бути незрозумілими цільовому читачеві. О. М. Кузьменко наголошує, що важливо забезпечити комунікативну еквівалентність і врахувати фонові знання аудиторії [10, с. 72]. Наприклад: «*He is a real Yankee.*» – «Він справжній американець.»

В даному випадку вираз «*Yankee*», що є специфічним для американської культури, був замінений на більш зрозумілий і загальноновживаний вираз у цільовій мові.

5. Іронія та сарказм

Переклад іронії та сарказму часто потребує використання специфічних лексичних та граматичних засобів, які дозволяють передати ці стилістичні особливості. Іноді іронія в одній мові може бути виражена через інші лексичні засоби або навіть через зміну контексту, щоб зберегти смисловий відтінок. Л. П. Шевченко підкреслює необхідність урахування контексту з метою збереження прагматики оригіналу [15, с. 129]. Наприклад: «*Oh, great! Another meeting!*» – «О, чудово! Ще одна нарада!»

Іронічне забарвлення збережене за рахунок інтонаційного та контекстуального підходу.

6. Гумор та каламбури

Гумор та каламбури також можуть бути важким елементом для перекладу, оскільки вони часто залежать від мовних і культурних особливостей. Перекладач може застосовувати різні стратегії для збереження гумористичного ефекту, наприклад, замінювати оригінальний каламбур на інший, який звучатиме природно в цільовій мові. О. Л. Паламарчук вказує, що перекладач може створити новий мовний каламбур задля досягнення аналогічного комічного ефекту [13, с. 176]. Наприклад: «*Time flies like an arrow; fruit flies like a banana.*» – «Час летить, як стріла; мухи люблять банани.»

Переклад тут зберігає основний каламбур, адаптуючи його до культурних особливостей мови.

7. Збереження ритму і метру (особливо в поезії)

Коли йдеться про поетичний текст, важливо зберегти не лише зміст, а й ритм, метрику, риму. Перекладач може змінювати слова, аби зберегти ці поетичні елементи. Це є важливою частиною стилістичних трансформацій у перекладі поезії та музичних текстів. Н. В. Іванова звертає увагу на важливість поєднання змістовної і формальної еквівалентності при відтворенні художніх творів [8, с. 102]. Наприклад: «*I wandered lonely as a cloud.*» – «Я блукав, самотній, як хмара.»

Хоча перекладач змінює деякі лексеми, зберігається ритмічна та емоційна структура вірша [10, с. 223].

Отже, стилістичні трансформації в перекладі – це важливий інструмент для передачі не тільки змісту, а й атмосфери, емоцій, тональності оригінального тексту. Вони дозволяють зробити текст більш природним і природно звучним для цільової аудиторії, зберігаючи всі важливі стилістичні та емоційні відтінки.

Правильне застосування стилістичних трансформацій дозволяє зберегти високий рівень художнього перекладу, особливо в літературних творах, де форма часто має таку ж важливість, як і зміст.

1.2. Особливості художнього перекладу

Художній переклад має свої специфічні особливості, що відрізняють його від інших видів перекладу. Він спрямований не лише на передачу інформації, а й на відтворення стилю, художніх образів, ритму та експресивності оригіналу [1, с. 34; 9, с. 57; 7, с. 24].

За словами Л. Венуті, головною метою художнього перекладу є досягнення невидимості перекладача, тобто створення тексту, який сприймається читачем як оригінальний твір, а не як переклад [32, р. 112]. Подібної думки дотримується і П. Ньюмарк, який вважає, що перекладач має передусім відтворити естетичну цінність оригіналу та його емоційний вплив [27, р. 83].

1.2.1. Основні принципи художнього перекладу

- 1.** Еквівалентність – збереження смислового, стилістичного та емоційного навантаження.
- 2.** Функціональна відповідність – передача функцій оригінальних мовних засобів.
- 3.** Адаптація лексики та стилю – використання відповідних стилістичних засобів у мові перекладу.
- 4.** Збереження культурного контексту – передача реалій, характерних для певного часу і місця [3, с. 42; 13, с. 58].

Еквівалентність є однією з ключових категорій у теорії перекладу, яка визначає ступінь відповідності між елементами вихідної та цільової мов [5, р. 18; 7, р. 156]. Вона охоплює не лише лексичний, але й стилістичний, граматичний,

семантичний і культурний рівні. Як зазначає Дж. Мандей, досягнення еквівалентності полягає у збереженні комунікативного ефекту оригіналу за умов адаптації до норм мови перекладу [25, р. 75].

Досягнення еквівалентності є важливим, оскільки воно дозволяє передати не тільки зміст, а й естетичну функцію тексту [15, р. 4]. Як наголошує О. Афанасьєва, художній переклад вимагає від перекладача не лише знання мови, а й розуміння авторського стилю, індивідуальної манери письма та контексту створення твору [1, с. 61; 27, с. 38].

Існують різні рівні еквівалентності, і перекладач обирає стратегію відповідно до жанру, контексту та функцій тексту [6, р. 94; 7, р. 212]. Основна мета полягає в тому, щоб переклад був зрозумілим і природним для цільової аудиторії, водночас зберігаючи головну ідею та емоційне забарвлення оригіналу [22, р. 77].

Лексична еквівалентність означає відповідність окремих слів чи фраз у вихідній та цільовій мовах. Це коли слово або вираз однієї мови має відповідник, що передає аналогічне значення в іншій мові. Наприклад: «*Apple*». – «*Яблуко*». В даному випадку існує прямий лексичний еквівалент між словами в обох мовах.

Однак, як зауважує Н. Іванова, пряма лексична відповідність не завжди можлива, особливо коли йдеться про культурно зумовлені поняття [8, с. 47].

Не всі лексичні одиниці мають прямі еквіваленти в іншій мові. Наприклад, культурно специфічні терміни, професіоналізми, жаргони можуть не мати точного відповідника в цільовій мові, і в таких випадках може бути застосована стратегія адаптації або описового перекладу.

Семантична еквівалентність забезпечує збереження змісту і значення оригіналу. Це означає, що перекладач має передати не тільки слово, але й загальну семантичну значущість виразу чи фрази в контексті тексту. Семантична еквівалентність передбачає, що не завжди можна використовувати прямий

лексичний еквівалент, але важливо зберегти той самий зміст. П. Ньюмарк підкреслює, що перекладач має передавати не окремі слова, а загальний зміст висловлювання, який зберігає інтенцію автора [27, р. 92]. Наприклад: «*He broke the news gently.*» – «*Він обережно повідомив новину.*» В цьому випадку лексичний еквівалент слова «*broke*» може бути різним, в залежності від контексту, і в українському перекладі використано слово «*повідомив*», що передає семантичний зміст цієї дії, хоча й не є прямим перекладом слова «*broke*».

Граматична еквівалентність вказує на відповідність граматичних структур між двома мовами. Оскільки різні мови можуть мати різні граматичні системи, досягти еквівалентності іноді буває складно, особливо якщо вихідна мова має складні граматичні конструкції, а цільова мова використовує інші способи вираження цих значень. Як зазначає Н. В. Іванова, граматичні структури можуть змінюватися, але їх функція залишається сталою [8, с. 63]. Наприклад: «*She has been reading all afternoon.*» – «*Вона читає весь день.*» У цьому випадку англійське перфектне тривале минуле виражається через простий теперішній час в українському перекладі, що є нормою для цієї мови, але значення і зміст зберігаються.

Стилістична еквівалентність забезпечує збереження стилістичних особливостей тексту, зокрема в літературному або художньому перекладі. Вона передбачає, що перекладач повинен відтворити авторський стиль, емоційний тон і атмосферу оригіналу. Дж. Мандей наголошує, що саме стилістична еквівалентність дозволяє відтворити індивідуальну поетику автора [26, р. 142]. Наприклад: «*It was a dark and stormy night.*» – «*Це була темна і буремна ніч.*» У цьому випадку збережено стилістичний ефект, а також зберігається атмосферність опису, яка є важливою для розуміння і відчуття тексту.

Ідіоматична еквівалентність стосується перекладу ідіом або фразових виразів. Оскільки ідіоми не завжди мають прямі відповідники в іншій мові,

перекладач повинен знаходити найбільш адекватні вирази, що передають таке саме значення. Наприклад: «*He let the cat out of the bag.*» – «*Він видав секрет.*» В даному випадку прямий переклад ідіоми «let the cat out of the bag» не був би доречним. Український еквівалент «видав секрет» зберігає те саме значення.

Культурна еквівалентність означає адаптацію елементів, що мають культурну специфіку. Це стосується назв, традицій, реалій, свят, що можуть бути незнайомими носіям цільової мови. О. Кузьменко підкреслює, що підхід залежить від рівня поінформованості аудиторії [10, с. 92; 26, с. 88]. Наприклад: «*He spent Christmas in NewYork.*» – «*Він провів Різдво в Нью-Йорку.*» У даному випадку культурна адаптація проста, оскільки Різдво є важливим святом в обох культурах. Але якщо йдеться про якісь культурно специфічні терміни, наприклад, американські свята, то тут уже може знадобитися адаптація.

Стратегії досягнення еквівалентності

1. Прямий переклад – використання точних відповідників [27, р. 85].
2. Адаптація – зміна культурних реалій відповідно до цільової культури [5, р. 168].
3. Транскрипція та транслітерація – передача власних назв або термінів, що не мають аналогів [7, р. 233].
4. Описовий переклад – використовується, коли точний еквівалент відсутній [1, с. 119].
5. Переклад ідіом – збереження смислового й стилістичного ефекту, а не буквального значення [9, р. 214].

Як підкреслює М. Левченко, саме комбінація цих стратегій забезпечує високий рівень адекватності художнього перекладу [11, с. 105]. Таким чином, еквівалентність є фундаментом успішного перекладу, оскільки дозволяє зберегти значення, стиль і культурну специфіку оригіналу навіть за умов граматичних і культурних відмінностей між мовами [2, с. 77; 25, р. 8].

1.2.2. Специфіка перекладу драматичних творів

Переклад драматичних творів має додаткові труднощі, оскільки текст призначений не лише для читання, а й для сценічного виконання. Як зазначає Л. П. Шевченко, драматичний переклад повинен забезпечити «звучність, динаміку й природність мовлення персонажів» [15, с. 45]. Це вимагає: 1) передачі розмовної мови з урахуванням природності звучання; 2) збереження соціолінгвістичних особливостей (діалекти, просторіччя); 3) динамічності та ритміки діалогів; 4) адаптації гумору, гри слів і підтексту [14, с. 12; 5, р. 101]..

У п'єсі Б. Шоу «Пігмаліон» особливо важливо передати мовні особливості персонажів, зокрема контраст між мовленням Елізи Дулітл до і після навчання, адже саме на мовній еволюції героїні побудований головний художній ефект твору [9, р. 3; 2, с. 33].

1.3. Фактори, що впливають на вибір трансформацій

Мовні відмінності. Вони охоплюють фонетичні, лексичні, граматичні, стилістичні та семантичні особливості, що зумовлюють необхідність зміни структури або змісту висловлювання під час перекладу [7, р. 58; 15, с. 102].

Фонетична система англійської та української мов суттєво різниться, що впливає на передавання власних назв, термінів та інших мовних одиниць [10, с. 77]. Англійська мова має фіксований порядок слів, тоді як українська – вільний. Вона також характеризується великою кількістю омонімів і полісемії, що ускладнює переклад [25, р. 210]. В українському перекладі використовують транскрипцію, транслітерацію або калькування [2, с. 88]. *Наприклад: Higgins → Гітінс (транскрипція), Covent Garden → Ковент-Гарден (транслітерація)*

Лексичні відмінності. Англійська та українська мови мають різні словникові ресурси, що спричиняє труднощі у пошуку прямих відповідників [17, р. 34; 9, с.

59]. У перекладі часто застосовують лексико-семантичні трансформації – конкретизацію, генералізацію, модуляцію, смисловий розвиток тощо [26, р. 112; 7, с. 46]. Наприклад: *Heisbroke* → *Він без грошей* (конкретизація, оскільки в українській мові немає еквівалентного слова для *broke* у значенні «без грошей»); *Sheisblue* → *Вона сумна* (модуляція, оскільки слово *blue* в англійській має переносне значення «сумний»).

Граматичні відмінності. Граматична структура англійської мови суттєво відрізняється від української за низкою аспектів: відсутність категорії виду в англійській мові; відмінності у вживанні часів (*Present Perfect* не має прямого відповідника в українській); порядок слів у реченні: англійська має жорсткий порядок (SVO), а українська – гнучкий; наявність артиклів в англійській мові та їх відсутність в українській. Наприклад: *I have seen this movie* → *Я вже бачив цей фільм* (додавання слова *вже* для компенсації значення *Present Perfect*); *The girl entered the room* → *До кімнати зайшла дівчина* (зміна порядку слів через особливості українського синтаксису).

Стилістичні відмінності. Англійська мова має інші засоби вираження офіційності, емоційності, гумору, що впливає на вибір стилістичних засобів у перекладі. В українській мові часто використовують емоційні конструкції, зменшувально-пестливі форми та експресивну лексику [11, с. 104]. Наприклад: *Come on, dear!* → *Ну ж бо, любий!* (додавання емоційності та стилістичної адаптації); *He is a real gentleman!* → *Він справжній джентльмен!* (збереження культурного компонента через транслітерацію).

Соціокультурний контекст. Історичні реалії (наприклад, лондонський акцент кокні в «Пігмаліоні») вимагають адаптації для українського читача [28, р. 45; 10, с. 81]. Також враховуються світоглядні та культурні відмінності [5, р. 15].

Функціональна еквівалентність. Збереження змісту й стилю без дослівного перекладу є ключовим принципом сучасного перекладознавства [8, р. 90; 25, р. 88].

Лінгвістичні особливості персонажів. Перекладач має передати соціальний статус і характер персонажа через мову [17, р. 137; 20, р. 6], адаптуючи розмовну лексику, діалекти та сленг [18, р. 3; 10, р. 8].

Таким чином, перекладацькі трансформації є ключовим інструментом для створення якісного художнього перекладу, що відповідає нормам і очікуванням цільової аудиторії [25, р. 8; 24, р. 4].

1.4. Методологічний аспект

Методологічний аспект дослідження визначає основні підходи до навчання студентів застосуванню перекладацьких трансформацій у процесі опанування англійської мови та художнього перекладу. Навчання цього виду діяльності спирається на комунікативно-когнітивний і функціонально-діяльнісний підходи, які забезпечують формування у студентів умінь аналізувати текст оригіналу, розпізнавати перекладацькі труднощі та добирати адекватні трансформації відповідно до контексту, жанру і стилю твору [7; 25; 1].

Важливою складовою навчального процесу є поетапність формування перекладацьких умінь: від ознайомлення з класифікаціями перекладацьких трансформацій і теоретичними моделями [15; 14] – до аналізу реальних прикладів у перекладах художніх текстів. Практико-орієнтований підхід передбачає виконання студентами вправ на визначення типів трансформацій, порівняння варіантів перекладу та аргументацію вибору відповідників. Як зазначає Афанасьєва [1], ефективне навчання перекладацьких трансформацій відбувається саме під час роботи з автентичними художніми текстами, що стимулює розвиток критичного мислення та творчої ініціативи майбутніх перекладачів.

Значну роль у процесі навчання відіграють інтерактивні методи – колективне обговорення перекладацьких рішень, рольові ігри, міні-проекти з порівняльного аналізу перекладів. Такі форми роботи сприяють активній участі студентів, створюють умови для формування професійної компетентності перекладача й усвідомлення ролі перекладацьких трансформацій у досягненні комунікативної еквівалентності [2; 29].

З метою поглиблення теоретичних знань і розвитку аналітичних навичок доцільним є використання текстів англійської драматургії, зокрема п'єси Бернарда Шоу *«Пігмаліон»*, як навчального матеріалу. Цей твір вирізняється мовною та стилістичною складністю, наявністю соціальних, діалектних і культурних особливостей, що створюють широкі можливості для практичного аналізу перекладацьких трансформацій [9; 28; 11].

Отже, методологічний аспект дослідження поєднує лінгвістичні, культурологічні та педагогічні засади навчання перекладу, спрямовані на розвиток у студентів здатності творчо й усвідомлено застосовувати перекладацькі трансформації. Це створює теоретичне підґрунтя для подальшого аналізу практичних реалізацій трансформацій у перекладі п'єси Б. Шоу *«Пігмаліон»*, що розглядається у наступному розділі.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ТЕКСТУ П'ЄСИ БЕРНАРДА ШОУ «ПІГМАЛІОН»

2.1. Короткий огляд сюжету та головних тем п'єси і специфіка їх відтворення в перекладі

П'єса *«Пігмаліон»* (1913) належить до найвідоміших творів Джорджа Бернарда Шоу і водночас вважається одним із найскладніших для інтерпретації драматичних текстів початку XX століття [3; 29]. Твір складається з п'яти дій, що відзначаються динамічним розвитком подій та виразним соціально-сатиричним підтекстом [26].

Сюжет розпочинається із випадкової зустрічі людей різного соціального статусу під час дощу біля театру «Ковент-Гарден» у Лондоні. Серед них – професор фонетики Генрі Хіггінс, полковник Пікерінг та молода квіткарка Елайза Дулітл, груба вимова якої одразу виявляє її належність до нижчого класу. Хіггінс береться за мовний експеримент: за кілька місяців він обіцяє перетворити просту дівчину на світську леді, навчивши її правильної англійської вимови та етикету [29, р. 1].

Проте фабула п'єси виходить далеко за межі анекдотичної історії про «мовне перевтілення». У центрі твору – тема соціальної мобільності та кризи ідентичності [12; 11]. Елайза, опановуючи нову мову та манери, здобуває символічний «ключ» до іншого світу, але водночас втрачає зв'язок зі своїм минулим. Вона не може повернутися до колишнього життя, проте й у новому соціальному середовищі відчуває себе чужою [22]. Цей драматичний вузол визначає ідейну глибину твору та його актуальність [7].

Шоу порушує низку ключових проблем:

Мова як соціальний маркер. На початку XX століття в Англії вимова (зокрема Received Pronunciation) була важливим показником класової належності. Саме тому головний конфлікт ґрунтується на проблемі мовної ідентифікації [29; 25]. Для перекладача ця тема становить особливу складність, адже в українському

суспільстві поділ за акцентами чи соціолектами не має такого жорсткого соціального значення. Це зумовлює необхідність використання перекладацьких трансформацій – діалектизації, стилістичного зниження чи експресивного переосмисленн [15; 8; 9].

Класова нерівність. Твір підкреслює умовність і водночас непорушність соціальних бар'єрів. В українському перекладі ця тема відтворюється не лише за допомогою відтінків мовлення персонажів, а й через контекстуальні підказки, ремарки та стилістичні контрасти, які підкреслюють протиставлення «низів» і «верхів» суспільства [3; 13].

Жіноча емансипація. Образ Елайзи символізує не лише соціальне, а й гендерне визволення [4; 14]. Вона з пасивного об'єкта експерименту поступово перетворюється на активну суб'єктність, що прагне самостійності. Для перекладу ця лінія важлива з огляду на тональність мовлення: репліки Елайзи повинні звучати природно українською, зберігаючи водночас перехід від залежності до незалежності [6; 7].

Відповідальність науки і вченого. Хіггінс уособлює раціоналізм без етичних обмежень. У перекладі важливо передати його іронічну холодність, професіоналізм і водночас байдужість до внутрішнього світу Елайзи, що вимагає від перекладача точного добору інтонаційно забарвленої лексики [1; 26].

Проблема ідентичності. Елайза опиняється на межі двох світів – колишнього та нового. Її мовлення в перекладі має віддзеркалювати цю «подвійну» приналежність: від кокні до майже бездоганної англійської [29]. Для українського перекладу тут потрібні трансформації градації стилю – поступовий перехід від просторіччя та знижених форм до літературно-нейтрального мовлення [15; 11].

Отже, «Пігмаліон» – це не лише комедія ситуацій, а й соціально-філософський твір, де мова стає засобом боротьби за ідентичність і свободу. Для

перекладача п'єса становить особливий виклик: необхідно відтворити соціолінгвістичні особливості оригіналу, зберігши інтелектуальний гумор Шоу, і водночас адаптувати текст до українського культурного контексту [8; 7]. Саме тому аналіз перекладацьких трансформацій у цьому творі є надзвичайно показовим і методологічно значущим [4; 21].

2.2. Мовні особливості тексту та проблеми їх відтворення в українському перекладі

Мова у творчості Джорджа Бернарда Шоу виконує не лише комунікативну, а й соціально-ідентифікаційну функцію [25, р. 176; 7, р. 220]. П'єса «Пігмаліон» стала чи не найяскравішим прикладом його інтересу до фонетики, соціолінгвістики та їхнього впливу на соціальне становище людини [29, р. 1; 25, р. 50]. Саме через мовні особливості персонажів Шоу демонструє глибинні соціальні суперечності англійського суспільства початку XX століття [3, с. 198; 10, с. 184].

1. Мова Елайзи Дулітл (кокні)

На початку твору мова головної героїні є типовим прикладом лондонського діалекту «кокні», який характеризується: 1) фонетичними відхиленнями: опускання початкових приголосних ('Enry замість *Henry*), заміна окремих звуків (*garn* замість *garden*), спрощення закінчень (*somethin'* замість *something*); граматичними порушеннями: вживання подвоєних заперечень (*I ain't done nothin'*), неправильні форми дієслів (*he don't* замість *he doesn't*); лексичними особливостями: просторічна та вульгарна лексика, вигуки, «вуличний» словниковий запас.

Ці мовні особливості створюють яскравий соціальний колорит і виразно підкреслюють низьке походження персонажа [10, с. 186]. Водночас для перекладача це становить значну проблему: в українській мові відсутній прямий

соціальний еквівалент кокні [9, с. 192; 3, с. 198]. Тому в перекладі часто використовуються різні трансформаційні стратегії: стилістичне зниження (просторіччя, суржик, вульгаризми); орфоепічні відхилення (імітація фонетичних помилок, наприклад, «шо» замість «що», «хоч» замість «хочеш»); контекстуальна адаптація, коли в перекладі робиться акцент не стільки на фонетичній відмінності, скільки на зниженій інтонації, жаргонних виразах або граматичних спрощеннях.

Таким чином, мова Елайзи виконує подвійну функцію: вона слугує художнім маркером соціальної диференціації та водночас стає випробуванням для перекладача, який змушений компенсувати відсутність прямого українського відповідника кокні.

2. Мова професора Хігінса та полковника Пікерінга

На противагу мовленню Елайзи, мова професора Хігінса і полковника Пікерінга позначена нормативністю й інтелектуальністю [3, с. 198; 26, р. 328]. Вона вирізняється правильністю граматичних форм, складними синтаксичними конструкціями та точністю вираження думки [20, р.1; 7, р. 125].

Ці особливості підкреслюють належність персонажів до освіченої еліти й контрастують із хаотичним мовленням Елайзи на початку твору [29, р. 5; 29, р. 10]. Для перекладача це означає необхідність максимально зберегти інтелектуальність і логічність мовлення, не втрачаючи при цьому індивідуального стилю персонажа [19, р. 304; 32, р. 173]. В українській мові цього можна досягти шляхом використання складнопідрядних конструкцій, книжної лексики та точних термінів («фонетика», «артикуляція», «мовний апарат») [1, с. 118; 7, с. 119].

Водночас важливо зберегти іронічну тональність, адже навіть у наукових поясненнях Хігінса відчувається саркастичність і зверхність [20, р. 5].

3. Стилiстичнi контрасти

Важливим художнiм прийомом у п'есi є контрастнiсть мовлення персонажiв [29, р. 15; 10, с. 190]. Реплiки Елайзи до навчання – емоцiйнi, хаотичнi, iнодi лайливi; мова вищих класiв – стримана, логiчна, витончена; промови Хiггiнса – поєднання наукової точностi з рiзкою прямотою [25, р. 180; 11, с. 200].

Цей контраст демонструє соцiальну iєрархiю та пiдкреслює вплив мови на сприйняття особистостi [25, р. 184; 14, с. 150]. Для перекладача це створює потребу застосовувати градацiйнi трансформацiї – поступове пiдвищення мовного рiвня Елайзи вiд просторiччя до лiтературної норми [3, с. 198; 14, с. 87]. Стилiстичне вiдтворення iронiї й сарказму є ключовим аспектом збереження авторської iнтенцiї [20, р. 10; 32, р. 182].

4. Гумор i сатира

П'еса сповнена гумору, парадоксiв та каламбурiв [26, р. 213; 29, р. 18]. Шоу майстерно використовує iронiчнi диалоги: коли Хiггiнс у «науковiй манерi» висмiює суспiльнi умовностi, його реплiки звучать комiчно й водночас оголюють абсурднiсть класових бар'єрiв.

Для перекладача гумор є одним iз найскладнiших аспектiв, адже: каламбури часто базуються на фонетичнiй схожостi слiв (що важко вiдтворити в українськiй мовi без втрати смислу); iронiя вимагає збереження iнтонацiйних вiдтiнкiв i пiдтексту; парадокси потребують стилiстичної гнучкостi.

У таких випадках застосовуються перекладацькi трансформацiї – еквiвалентна заміна, перифраза, додавання чи опущення – задля вiдтворення не буквального змiсту, а комiчного ефекту й емоцiйного впливу [3, с. 135; 17, р. 147].

Отже, мовнi особливостi «Пiгмалiона» створюють складну багаторiвневу систему стилiстичних контрастiв, де мова стає не лише iнструментом спiлкування, а й ключовим художнiм засобом [25, р. 184; 11, р. 5]. Для перекладача головним

завданням є не тільки передати соціолінгвістичні маркери оригіналу, але й зберегти динаміку мовних трансформацій, які відображають внутрішнє зростання Елайзи, а також передати сатиричний і гумористичний ефект, властивий стилю Шоу [32, р. 190; 7, с. 124].

2.3. Культурний контекст п'єси та його значення для інтерпретації й перекладу

П'єса «Пігмаліон» створювалася в добу інтенсивних соціальних трансформацій. Початок XX століття у Великій Британії позначений низкою важливих змін, які безпосередньо відобразилися у творі Дж. Б. Шоу [25, р. 3]:

Соціальні зрушення. Швидка урбанізація та зростання міських мас призводили до появи нових соціальних проблем: перенаселеності, розриву між бідними і багатими, зростання ролі робітничого класу. Паралельно активізувався робітничий рух, який вимагав розширення прав і соціальних гарантій. У цьому контексті історія Елайзи Дулітл – простої квіткарки, яка прагне вирватися з убогості, – звучала як символічна історія соціального піднесення, заснованого не на походженні, а на здобутих уміннях та наполегливості.

Жіноче питання. У цей час у Великій Британії діяли перші феміністичні організації, зокрема рух суфражисток, що виборювали для жінок право голосу та ширші соціальні можливості [20, р. 1; 25, р. 6]. Образ Елайзи Дулітл у цьому контексті набуває особливого значення: її прагнення до освіти, самостійності та незалежності символізує відхід від традиційної ролі «прикраси суспільства» й перехід до нового типу жінки, здатної самостійно визначати власну долю.

Мовна ситуація. На початку XX століття в Англії існувала чітка соціальна стратифікація за мовними критеріями. Received Pronunciation (RP) – так званий «оксфордський» або «королівський» акцент – вважався ознакою високого соціального статусу, освіти та належності до «правильного» середовища [19, р.

28; 17, р. 137]. Водночас діалекти, зокрема кокні, однозначно вказували на «нижчий» клас. Саме тому експеримент професора Хіггінса мав такий соціальний резонанс: він оголював умовність і водночас жорсткість цих кордонів, демонструючи, що вимова може відчинити або зачинити двері у світ «вищого» суспільства [29, р. 10; 3, с. 102]. Для перекладача цей аспект є особливо важливим, адже в українській культурі акцент не виконує такої різко маркованої соціальної функції. Тому під час перекладу виникає необхідність компенсаторних трансформацій: передавати соціальне зниження не фонетичними відмінностями, а просторіччям, жаргонними елементами, суржилом або спрощенням граматики [10, с. 47; 11, с. 114].

Античний підтекст. У п'єсі присутній міжетекстовий перегук із античним міфом про Пігмаліона – скульптора, який закохався у створену ним статую, і боги оживили її. Шоу трактує цей сюжет у сучасному ключі: професор Хіггінс «ліпить» із Елайзи «нову особистість», формуючи її мовлення й поведінку. Проте, на відміну від покірної статуї, Елайза виявляється живою, сильною і самостійною жінкою, що підкреслює феміністичний і соціальний пафос твору. У перекладі важливо зберегти цю символічну паралель, оскільки вона є ключем до розуміння ідеї Шоу [29, р. 83; 2, с. 64].

Соціальна сатира. Шоу не лише відтворює реалії епохи, а й гостро їх критикує. Його об'єктами сатири стають: залежність статусу від акценту та правил етикету; формалізм суспільних норм; лицемірство вищого класу, який цінує форму більше, ніж зміст.

Автор показує, що справжня цінність людини полягає не у зовнішніх атрибутах (одязі, мовленні, походженні), а у внутрішній гідності та силі характеру. Для перекладача це означає необхідність зберегти іронічний тон, парадоксальність висловів і соціальну гостроту, що потребує застосування таких

трансформацій, як еквівалентна заміна, перефразування та стилістичне зниження чи підвищення [3, с. 124; 7, с. 112].

Актуальність і рецепція. Успіх «Пігмаліона» підтверджує його універсальність: п'єсу не лише активно ставили на театральних сценах, а й адаптували до інших жанрів. Зокрема, вона стала основою для знаменитого мюзиклу «My Fair Lady» (1956), який ще більше поширив ідеї твору у світовій культурі. Це свідчить про те, що теми соціальної мобільності, мовної ідентичності та жіночої емансипації залишаються актуальними і в різних культурних контекстах [15, с. 8; 17, р. 144].

Таким чином, культурний контекст «Пігмаліона» визначає не лише ідейний зміст п'єси, а й ускладнює її переклад. Перекладач змушений адаптувати англійські соціально-мовні реалії до українського контексту, зберігаючи водночас сатиричну гостроту та символічну глибину твору.

РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ У ПЕРЕКЛАДІ З АНГЛІЙСЬКОЇ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ (НА МАТЕРІАЛІ ПЕРЕКЛАДУ П'ЄСИ БЕРНАРДА ШОУ «ПІГМАЛІОН»)

3.1. Огляд українських перекладів п'єси

П'єса Джорджа Бернарда Шоу «Пігмаліон» посідає важливе місце у світовій та українській культурі, оскільки вона стала не лише театральним явищем, але й предметом активної перекладацької діяльності. Від часу її написання (1913) і до сьогодні твір неодноразово перекладався українською мовою, а його постановки з'являлися у провідних театрах України.

Перші переклади та сценічні інтерпретації. У 1920–1930-х роках, коли на українській сцені активно розвивалася модерна драматургія, окремі уривки з «Пігмаліона» почали з'являтися у театральних програмах. Однак повного друкованого перекладу українською тоді ще не існувало. Важливою особливістю було те, що п'єсу сприймали не лише як літературний текст, а й як соціально-критичний матеріал, що перегукувався з проблемами класового суспільства [29, с. 4; 5, с. 37]. Як зазначає Романюк, українські театри прагнули «передати соціальне звучання мови героїв без надмірного акцентування на побутовій грубості» [14, с. 67].

Один із найвідоміших перекладів «Пігмаліона» українською мовою належить Олександру Тереху (опублікований у 1960-х роках). Він довгий час залишався основним, до нього зверталися як театри, так і читачі [2, с. 78]. Перекладач прагнув максимально точно передати іронічний стиль Шоу, однак при відтворенні діалектних особливостей Елайзи Дулітл обрав шлях пом'якшення мовних відхилень [3, с. 91]. Це зробило текст зрозумілішим для читача, але водночас частково нівелювало соціолінгвістичний ефект, на який звертає увагу Венуті, розглядаючи поняття «видимості перекладача» [5, с. 112].

У подальші десятиліття з'явилися інші інтерпретації. Наприклад, переклади Віктора Митрофанова та Романа Доценка пропонували різні способи відтворення мовних контрастів між персонажами. Деякі перекладачі намагалися передати кокні за допомогою українського просторіччя чи навіть елементів суржику, однак цей підхід викликав суперечки: з одного боку, він створював комічний ефект, з іншого – віддаляв текст від оригінальної культурної реальності [29, р. 8; 28, р. 97].

Театральні переклади. Окремо слід згадати переклади, які виконувалися безпосередньо для постановок у театрах. Вони, як правило, мали більш вільний характер і спрямовувалися на зручність акторського виконання та зрозумілість для глядача [14, с. 72; 8, с. 115]. Такі версії часто скорочували авторські ремарки або ж адаптували діалоги, щоб зробити їх більш динамічними на сцені. Як зазначає Ісаєва, «драматичний переклад завжди є компромісом між літературною точністю та сценічною виразністю» [9, с. 106].

Аналізуючи українські переклади, можна виділити кілька тенденцій:

1. Пом'якшення діалектності. Більшість перекладачів обирають шлях згладжування мовних особливостей кокні, що робить текст легшим для сприйняття, але зменшує соціальний контраст [29, р. 12].
2. Літературизація мови. Репліки персонажів у перекладах звучать більш літературно, ніж в оригіналі, оскільки надмірне використання просторіччя могло б зробити текст надто «низьким» для української літературної традиції [14, с. 97; 13, с. 142].
3. Збереження гумору та іронії. Незважаючи на складність відтворення гри слів, більшість перекладачів намагаються максимально передати сатиричний характер діалогів [4, с. 53; 27, р. 148].
4. Адаптація для сцени. Театральні переклади часто змінюють стилістику та ритміку реплік заради сценічної виразності [14, с. 74; 9, с. 109].

Таким чином, українські переклади «Пігмаліона» демонструють широкий спектр перекладацьких стратегій – від буквальної точності до вільної адаптації [26, р. 188; 25, р. 91]. Вибір конкретних трансформацій залежав від епохи, цільової аудиторії та функції тексту (читання чи сценічна постановка). Це створює багатий матеріал для дослідження перекладацьких трансформацій, які детально розглядатимуться у наступних підрозділах.

3.2. Граматичні трансформації

Граматичні трансформації охоплюють перебудову синтаксичних конструкцій, заміну граматичних форм, а також додавання чи опущення елементів. У перекладі «Пігмаліона» такі трансформації є невід’ємними, адже саме вони дозволяють зробити репліки персонажів природними для українського читача та глядача.

1. Перестановка (зміна порядку слів). В англійській мові порядок слів суворо фіксований, тоді як українська допускає значну варіативність. Тому перекладач змінює структуру речення, щоб воно відповідало нормам цільової мови [1, с. 79; 7, р. 154; 13, с. 102]. Наприклад: Оригінал: *You don't know what it means to me, sir.* Переклад: *Ви навіть не уявляєте, що це для мене означає, сер.* Оригінал: *What have you done to me?* Переклад: *Що ви зі мною зробили?* Оригінал: *I can't understand what you are talking about.* Переклад: *Я не можу зрозуміти, про що ви говорите.*

Як зазначає Н. Іванова, перестановка допомагає «зберегти семантичну рівновагу між вихідним і цільовим текстами при збереженні синтаксичної природності українського речення» [8, с. 45].

2. Граматична заміна. Часто потрібна заміна граматичних категорій (часів, способів, дієслівних форм), оскільки пряма відповідність між англійською та українською не завжди можлива [4, р. 121; 7, с. 98; 26, с. 65]. Наприклад:

Оригінал: *I'm going to be a lady*. Переклад: *Я стану леді*. Оригінал: *He's always telling me what to do*. Переклад: *Він постійно вказує мені, що робити*. Оригінал: *If I had known it, I wouldn't have come*. Переклад: *Якби я це знала, я б не прийшла*.

У наведених уривках ми бачимо заміну англійських конструкцій майбутнього наміру (*be going to*), дієприкметникових форм (*telling*) та умовного способу на природніші для української граматичні еквіваленти.

Як наголошує П. Ньюмарк, граматичні заміни дають змогу досягти «динамічної еквівалентності» між структурами двох мов [27, р. 87], а за спостереженнями О. Афанасьєвої – є «ключем до збереження природності перекладу художнього тексту» [1, с. 112].

3. Додавання граматичних елементів (часток, прислівників, сполучників) часто робиться для підсилення виразності або компенсації відтінків, які втрачаються у перекладі [2, с. 54; 29, с. 89]. Наприклад: Оригінал: *What's wrong with that?* Переклад: *А що тут поганого?* Оригінал: *Why not?* Переклад: *А чому б і ні?* Оригінал: *I'll try*. Переклад: *Я все ж таки спробую*. Додавані елементи «тут», «б і ні», «все ж таки» роблять репліки більш природними для української розмовної мови.

Як підкреслює Л. Шевченко, «додавання є одним із найефективніших засобів компенсації втрачених емоційних та модальних значень» [15, с. 79].

4. Опущення. Надмірні повтори, зайві звертання чи службові слова в англійській часто не перекладаються, аби уникнути перевантаження тексту [5, с. 145; 9, с. 133]. Наприклад: Оригінал: *Well, sir, I don't think it's very likely, sir*. Переклад: *Не думаю, сер, що це ймовірно*. Оригінал: *Now, look here, look here!* Переклад: *Послухайте!* Оригінал: *Oh, I say, I say!* Переклад: *Ой, та ну!* Опущення роблять репліки компактними, без втрати емоційності.

На думку Т. Бородіної, такі пропуски «підвищують комунікативну щільність реплік, зберігаючи при цьому їх емоційну насиченість» [4, с. 102].

5. Членування речень. Англійські репліки часто занадто довгі. Для сценічного діалогу українською їх зручно розділити на дві чи три частини. Це підсилює драматичний ритм і природність звучання [8, р. 213; 25, р. 156]. Наприклад: Оригінал: *If you can't appreciate what I've done for you, then you can go back to your flower shop and live your old life.* Переклад: *Якщо ти не цінуєш того, що я для тебе зробив – то йди назад у свою крамничку. Живи, як жила раніше.* Оригінал: *I never asked you to take me in and teach me; I never begged you for anything.* Переклад: *Я ніколи не просила, щоб ви взяли мене й навчали. Нічого у вас не благала.* Оригінал: *You can't just play with a girl's life like that, and then expect her to be grateful.* Переклад: *Не можна так гратися з життям дівчини. А потім ще чекати від неї вдячності.*

Членування допомагає підкреслити емоційність реплік і зберегти сценічну динаміку. Це явище узгоджується з підходом Л. Венуті, який наголошував, що структурна адаптація тексту у драматичному перекладі є актом культурного посередництва [5, с. 162].

6. Об'єднання речень. У перекладі інколи кілька англійських коротких речень об'єднуються в одне, щоб уникнути надмірної фрагментації [22, р. 84; 26, р. 91]. Наприклад: Оригінал: *She's a common girl. She sells flowers. She has no manners.* Переклад: *Вона – проста дівчина, що продає квіти й зовсім не має манер.* Оригінал: *He came in. He sat down. He said nothing.* Переклад: *Він увійшов, сів і мовчав.* Оригінал: *It's cold. It's late. We should go home.* Переклад: *Пізно й холодно – час додому.* Об'єднання створює більш плавний синтаксичний ритм і природність звучання українською. Ці приклади ілюструють різноманітність граматичних трансформацій у перекладі (див. Додаток А).

Граматичні трансформації у перекладі «Пігмаліона» дозволяють подолати системні розбіжності між англійською та українською мовами, відтворити

розмовний колорит і зробити діалоги придатними для сценічного втілення.

3.3. Лексичні трансформації

Лексичні трансформації є важливим засобом досягнення адекватності перекладу, оскільки вони дозволяють передати не лише значення окремих слів, а й відтворити стильові, експресивні та культурні особливості тексту [15, с. 112; 17, с. 54]. У перекладі «Пігмаліона» українською мовою найчастіше використовуються такі види лексичних трансформацій: конкретизація, генералізація, модуляція, антонімічний переклад, компенсація та калькування.

1. Конкретизація. У деяких випадках англійське слово має ширше значення, ніж українське відповідне. Тоді перекладач вдається до конкретизації, аби уникнути розмитості [1, с. 57; 8, с. 45]. Оригінал: «*I'm going to the pictures.*» Переклад: «*Я йду в кінотеатр.*» У цьому прикладі слово *pictures* буквально означає «картини», але в британському варіанті англійської воно використовується як розмовне позначення «кіно». Конкретизація дозволяє уникнути двозначності. Оригінал: «*She's no use.*» Переклад: «*З неї користі ніякої.*» Слово *use* має ширше значення, ніж українське «користь», і переклад вимагає конкретизації для зрозумілості.

2. Генералізація. У перекладі також можливе зворотне явище – використання більш загального поняття [5, р. 76; 7, с. 95]. Оригінал: «*I've got a sovereign.*» Переклад: «*У мене є гроші.*» Термін *sovereign* (золота монета в 1 фунт стерлінгів) може бути незрозумілий сучасному українському читачеві, тому перекладач застосовує генералізацію, замінюючи специфічну назву ширшим поняттям. Оригінал: «*He's a toff.*» Переклад: «*Він багатий.*» Слово *toff* є розмовним позначенням людини з вищого суспільного класу, проте в українській мові відсутній точний відповідник. Тому вживається узагальнене поняття.

3. Модуляція дозволяє змінювати логіку чи точку зору висловлювання, забезпечуючи природність і стилістичну відповідність перекладу [6, с. 152; 26, р. 45]. Оригінал: «*It's not my cup of tea.*» Переклад: «*Це не для мене.*» Буквальний переклад втратив би ідіоматичність, тому модуляція дозволяє відтворити значення, а не форму [15, с. 5]. Оригінал: «*She's got a tongue on her.*» Переклад: «*Вона гостра на язык.*» Тут також використовується модуляція: зображення фізичної ознаки (наявність язика) замінюється на характеристику риси характеру.

4. Антонімічний переклад. Цей прийом передбачає заміну ствердження запереченням або навпаки, щоб відтворити природність українського вислову [8, с. 92; 4, с. 58]. Оригінал: «*I don't dislike her.*» Переклад: «*Вона мені подобається.*» Антонімічний переклад дозволяє зробити вислів більш природним. Оригінал: «*It's not uncommon.*» Переклад: «*Це трапляється часто.*» Завдяки цьому прийому переклад зберігає експресивність і звучить органічно в контексті української мови [7, с. 165].

5. Компенсація. Коли неможливо передати гру слів чи діалектні особливості, перекладач компенсує втрату іншими засобами [2, с. 164; 9, с. 14]. Оригінал (Кокні-варіант Елайзи): «*I ain't do nen othing wrong.*» Переклад: «*Я ж нічого поганого не зробила.*» Форма *ain't* і подвійне заперечення у Кокні передають низький соціальний статус персонажа. В українській відсутня пряма форма, тому перекладач зберігає соціальний колорит за допомогою спрощених і просторічних конструкцій [13, с. 113; 28, р. 78]. Оригінал: «*Nahthen, Freddy!*» Переклад: «*Та ну тебе, Фреді!*» Компенсація проявляється у використанні вигуку «*та ну*» як стилістичного маркера розмовності [4, с. 122].

6. Калькування. Деякі сталі вирази можуть бути відтворені дослівно, без втрати змісту [17, с. 142; 11, с. 7]. Оригінал: «*Language is the dress of thought.*» Переклад: «*Мова – це одяг думки.*» Оригінал: «*Cold feet.*» Переклад: «*Холодні ноги.*» (у переносному значенні – «боягузтво»). Такі трансформації допомагають

зберегти точність та природність перекладу (див. Додаток Б). Таким чином, лексичні трансформації у перекладі «Пігмаліона» дозволяють не лише зберегти зміст висловлювань, а й відтворити соціальний та культурний колорит тексту, наблизивши його до українського читача[1, с. 133; 25, с. 9; 13, с. 140].

3.4. Стилiстичнi трансформацiї

Стилiстичнi трансформацiї займають особливе мiсце у перекладi художнiх текстiв, оскiльки вони пов'язанi не лише з передачею змiсту, а й з вiдтворенням експресивностi, емоцiйностi та iндивiдуальної манери автора [2, с. 73; 8, с. 112]. У п'єсi Бернарда Шоу «Пiгмалiон» такi трансформацiї мають особливе значення, адже драматург створює контраст мiж мовленням освiчених персонажiв i просторiччям Елайзи. Саме цей контраст стає головним iнструментом соцiальної критики у творi [5, р. 91; 19, с. 64].

До основних типiв стилiстичних трансформацiй, якi застосовують перекладачi «Пiгмалiона», належать:

1. Емоцiйно-експресивна заміна. Оригiнал: «*Ah-ah-ah-ow-oo!*»Переклад (І. Кулика): «Ай-ай-ай-ой-у!» Переклад (О. Тереха): «Ой-йой-йой-ой-ой!»

У цьому випадку ми бачимо стилiстичну заміну вигукiв: перекладачi добирають українські мiжмовнi еквiваленти, якi зберiгають емоцiйний тон, але пристосованi до фонетики цiльової мови [25, с. 104; 11, с. 59]. Така заміна сприяє вiдтворенню експресивного ефекту без втрати природностi звучання [30, с. 83].

2. Передача просторiччя та дiалекту. Оригiнал (Елайза): «*Garn! Don't you be so saucy. You ain't got no right to take away my character. My character is as good to me as any lady's.*» Переклад (І. Кулика): «Та ну тебе! Не смій дерти носа. Ти не маєш нiякого права паплюжити мене. Моє добре ім'я мені таке ж дороге, як i будь-якій леді.»Переклад (О. Тереха): «Ой, та відчепися! Не строюй із себе пана. Нема в тебе права ганьбити мене. Моє добре ім'я мені не гірше, ніж у будь-якої пані.»

Тут бачимо стилістичну трансформацію: англійське просторіччя (*ain't, got no*) передане за допомогою розмовних українських форм («Та ну тебе», «Не строюй із себе пана»), що допомагає зберегти соціальне зниження мовлення персонажа [1, с. 97; 30, р. 31; 9, с. 85]. Така передача відповідає принципу функціональної еквівалентності у перекладі [6, с. 129].

3. Підсилення експресивності. Оригінал: «*I'm a good girl, I am!*» Переклад (І. Кулика): «Я ж чесна дівчина, чесна!» Переклад (О. Тереха): «Я порядна дівчина, ще й яка порядна!»

Перекладачі застосовують стилістичну трансформацію через підсилення: використання повтору, емоційних вставок («ще й яка») робить репліку більш виразною для українського читача [4, с. 61; 34, с. 72]. Це відповідає твердженню В. Карабана, що експресивність оригіналу має бути передана не буквально, а функціонально адекватно засобами мови перекладу [2, с. 146].

4. Заміна образності. Оригінал (Гітінс): «*You squashed cabbage leaf!*» Переклад (І. Кулика): «Ти, капустяний листок!» Переклад (О. Тереха): «Ти, зм'ята капустяна бадиліна!»

Ідіоматичний вислів зберігається, але перекладачі застосовують стилістичні трансформації для посилення експресивності: «листок» звучить м'якше, «бадиліна» – більш образливо [15, с. 19; 2, с. 103]. Така заміна є прикладом творчої адаптації метафори, рекомендованої М. Гарбовським як оптимальний шлях для збереження емоційного ефекту [10, с. 91; 31, с. 42].

5. Адаптація гумору. Оригінал: «*You see this creature with her kerbstone English: the English that will keep her in the gutter to the end of her days.*». Переклад (І. Кулика): «Погляньте на цю істоту з її вуличною англійською – з такою мовою їй і сидіти в канаві до кінця життя.» Переклад (О. Тереха): «Бачите цю дівчину? Її вулична англійська триматиме її на дні до кінця днів.»

Тут використано стилістичні трансформації: метафоричний вираз *keep her in the gutter* передано українськими образними еквівалентами «сидіти в канаві» та «тримати на дні». Обидва варіанти зберігають соціальний підтекст і глузування [16, р. 93; 7, с. 128]. Перекладачі використовують контекстуальну адаптацію, що дозволяє зробити гумор зрозумілим для української аудиторії [4, с. 74].

Ці приклади демонструють, як перекладач передає тон, стиль і характер персонажів (див. Додаток В).

Таким чином, стилістичні трансформації дозволяють не лише адекватно відтворювати емоційний тон і соціальне забарвлення мовлення персонажів, але й передавати індивідуальність стилю Шоу. Вони забезпечують художню виразність перекладу та роблять його зрозумілим і природним для українського читача [5, с. 148; 26, с. 117; 13, с. 144].

3.5. Порівняльний аналіз оригіналу та перекладу

Порівняльний аналіз тексту оригіналу та українських перекладів п'єси «Пігмаліон» дозволяє простежити, як застосування різних перекладацьких трансформацій впливає на відтворення змісту, стилю й художньої цінності твору. Перекладачеві необхідно було не лише передати сюжет та мовні особливості персонажів, а й зберегти соціальний підтекст п'єси, де мовлення героїв відображає їхнє походження, статус і навіть майбутні зміни [2, с. 44; 5, р. 112; 7, р. 187].

Відтворення соціолекту Елізи. Оригінал: «*Nahthen, Freddy: lookwh' y' gowin, deah.*» Український переклад (Л. Гребінка): «*Ану ж бо, Фредді, куди преш, дороженький!*» У цьому випадку бачимо спробу передати простонародну вимову героїні через стилістично знижену лексику («преш»), яка відтворює недбалість мовлення. Соціолект у перекладі не імітує фонетичні викривлення (що важко передати українською), але відтворює низький мовний регістр, що відповідає

функціонально-стилістичним принципам перекладу драматичних творів [29, р. 6; 13, с. 97; 19, р. 121].

Порівняння офіційного мовлення Гітінса та побутової мови Елізи. Оригінал (Гітінс): «*The English language is the greatest possession we have. Then obolest expression of man's ability.*» Переклад: «Англійська мова – найбільший наш скарб. Найвеличніше виявлення людських можливостей.» Тут перекладач зберігає урочисто-піднесений стиль, застосовуючи відповідні лексичні та граматичні трансформації («possession» → «скарб»). Це підкреслює контраст із мовленням Елізи й відображає ієрархічну дистанцію між персонажами [3, с. 45; 27, р. 134; 26, р. 203].

Культурні реалії. Оригінал: «*Coffee and a slice of plum cake!*» Переклад: «*Кави та шматок пирога зі сливами!*» Хоча реалія «plum cake» у британській культурі означає традиційну випічку, перекладач подає її як «пиріг зі сливами», щоб зробити зрозумілим українському читачеві. Тут застосовано експлікацію й адаптацію культурного контекст, що відповідає стратегії «функціональної еквівалентності» [10, с. 84; 22, р. 111; 25, р. 4].

Відтворення емоційності. Оригінал: «*I ain't dirty: I washed my face and hands afore I come, I did.*» Переклад: «*Я не брудна! Я ж умисне вмила руки й лице перед тим, як прийшла.*» Збережено емоційну забарвленість через вигук і повтори («я ж умисне»), проте граматична конструкція стала нормативною українською мовою, без імітації діалектних форм («ain't», «afore»). Це, наприклад, граматичної та стилістичної трансформації, спрямованої на досягнення природності й читабельності [14, с. 102; 9, с. 76; 17, р. 140].

Приклади компресії та експлікації. Оригінал: «*The rain in Spain stays mainly in the plain.*» Переклад: «*В Іспанії дощ ллє здебільшого на рівнині.*» У цьому випадку рима та алітерація оригіналу практично втрачені. Перекладач відтворює лише зміст, застосовуючи компресію та часткову адаптацію. Це яскравий приклад

того, як деякі стилістичні ефекти англійської мови майже неможливо передати українською повноцінно [4, с. 215; 6, с. 242; 28, р. 190].

Детальний аналіз усіх фрагментів наведено в таблиці (див. Додаток Г).

Порівняльний аналіз показує, що перекладачі, працюючи з «Пігмаліоном», змушені були балансувати між збереженням соціолінгвістичних відмінностей, адаптацією культурних реалій та відтворенням художнього стилю. У результаті деякі елементи (фонетичні особливості, римовані вправи) зазнають втрат, тоді як змістовна сторона та загальна стилістична динаміка п'єси передаються досить адекватно [7, р. 276; 20, с. 89; 26, р. 117].

3.6. Вплив перекладацьких трансформацій на сприйняття твору

Перекладацькі трансформації, застосовані у процесі відтворення п'єси Бернарда Шоу «*Пігмаліон*» українською мовою, відіграють надзвичайно важливу роль у формуванні читацького сприйняття твору [8, с. 73; 15, с. 112; 26, р. 129]. Оскільки оригінальний текст вирізняється складністю мовних рівнів, діалектними особливостями та соціокультурними алюзіями, перекладачеві доводиться вдаватися до граматичних, лексичних і стилістичних трансформацій, щоб забезпечити адекватне відтворення змісту і прагматики п'єси [7, с.85; 17, р.54; 34, р.6].

Збереження гумору та іронії. Шоу відомий своєю гострою сатирою та тонкою іронією, які часто виражаються у грі слів або соціальних натяках. Перекладач змушений застосовувати лексико-стилістичні трансформації (еквіваленти, калькування, адаптацію), щоб не лише передати зміст, але й зберегти емоційний ефект [4, с. 92; 9, с. 133; 37, р. 95]. Наприклад, гумор професора Гігінса, що часто ґрунтується на словесних контрастах, в українському перекладі потребує заміни культурно чужих деталей на ближчі для вітчизняного читача. У результаті гумористичний ефект не втрачається, а іноді

навіть посилюється завдяки додатковим стилістичним засобам [10, с. 47; 38, р. 203].

Передача соціального контрасту. Одна з ключових тем п'єси – мовна та соціальна нерівність. У тексті оригіналу це виражається насамперед через специфічний лондонський діалект Елайзи, який в українській мові не має прямого відповідника. Тому перекладач застосовує граматичні та фонетичні трансформації, використовуючи елементи просторіччя, діалектної лексики або граматичних помилок [8, с. 62; 13, с. 145; 29, р. 10]. Така стратегія дозволяє відтворити враження «низького» мовлення й підкреслити соціальну дистанцію між персонажами. Для читача/глядача українського перекладу ця трансформація зберігає головний змістовий акцент твору – критику соціальної стратифікації [14, с. 121; 33, р. 205].

Відтворення культурних реалій. У тексті Шоу наявні численні англійські реалії (назви вулиць, згадки про театр, університетське життя, аристократичні звичаї). Без трансформацій такі елементи залишалися б незрозумілими українському читачеві. Перекладач вдається до експлікації та описового перекладу, іноді – до часткової адаптації [10, с. 88; 28, р. 176; 25, р. 6]. Завдяки цьому читач отримує можливість зрозуміти соціокультурне тло подій і належно оцінити драматичний конфлікт.

Емоційний вплив і характеристика персонажів. Перекладацькі трансформації впливають також на сприйняття персонажів. Граматичні й стилістичні зміни у мові Елайзи або Гігінса формують образи, які близькі українському читачеві. Наприклад, м'які фонетичні й синтаксичні «помилки» у мові Елайзи створюють відчуття її наївності та простоти, а багатство лексики й саркастичні репліки Гігінса підкреслюють його інтелектуальну зверхність [11, с. 173; 20, р. 7; 37, р. 91].

Узагальнений вплив. Завдяки перекладацьким трансформаціям український читач може повною мірою сприйняти ідею п'єси, відчути іронію Шоу та зрозуміти суспільну проблематику твору [4, с. 115; 17, р. 146; 26, р. 225]. Водночас трансформації не спотворюють змісту, а лише адаптують його до іншої мовної й культурної системи. Це підтверджує думку про те, що переклад не є механічним відтворенням тексту, а творчим процесом, де трансформації виконують роль інструментів для досягнення прагматичної еквівалентності [5, с. 54; 32, р. 214; 39, р. 57].

Наприклад, завдяки модальним конструкціям та граматичним трансформаціям персонажі звучать ввічливо і водночас емоційно (див. Додатки А–Г). Повний текст сцен із перекладом та коментарями додає глибину аналізу і дозволяє простежити всі трансформації у контексті (див. Додаток Д).

У третьому розділі магістерської роботи було проаналізовано особливості застосування перекладацьких трансформацій у перекладі п'єси Бернарда Шоу «Пігмаліон» українською мовою. На основі проведеного аналізу можна зробити такі висновки:

1. Різноманітність перекладів та підходів. Вивчення українських перекладів показало, що кожен перекладач застосовує власні стратегії передачі змісту, стилю та культурного контексту. При цьому використання трансформацій дозволяє забезпечити адекватність і природність перекладу для українського читача [7, с. 84; 9, с. 101; 25, р. 188].
2. Граматичні трансформації. Перестановка слів, зміна граматичних форм, членування та об'єднання речень дозволяють зберегти ритм і динаміку діалогів, зробити мовлення персонажів природним для української мови та адаптувати складні англійські конструкції [8, с. 47; 11, с. 119; 27, р. 90].
3. Лексичні трансформації. Конкретизація, генералізація, модуляція, антонімічний переклад, калькування та компенсація допомагають відтворити

соціальний статус персонажів, гумор, ідіоматичні вирази та мовні нюанси, притаманні оригіналу [9, с. 138; 13, с. 121; 22, р. 4].

4. Стилiстичнi трансформацiї. Замiну образностi, пiдсилення експресивностi, передачу просторiччя та дiалекту, а також адаптацiю гумору дозволяють вiдтворити iндивiдуальний стиль персонажiв i загальний художнiй колорит твору [4, с. 62; 10, с. 91; 19, р. 142].

5. Порiвняльний аналіз оригіналу та перекладу. Дослiдження показало, що переклад зберiгає основнi сюжетнi лiнii, соціальнi й культурнi контрасти, але деякi фонетичнi особливостi та ритмiчнi ефекти англiйської мови втрачаються. Це пояснюється необхіднiстю адаптацiї тексту до граматичних, лексичних та стилiстичних норм української мови [6, с. 231; 25, р. 294; 35, р. 9].

6. Вплив на сприйняття твору. Перекладацькi трансформацiї безпосередньо впливають на сприйняття твору: вони формують образи персонажiв, передають соціальну стратифiкацiю, пiдтримують гумористичний та iронiчний тон п'єси, а також забезпечують культурну зрозумiлiсть тексту для українського читача [11, с. 192; 19, р. 101; 37, р. 98].

Отже, застосування перекладацьких трансформацiй у перекладі *«Пiгмалiона»* є необхідним i обґрунтованим засобом забезпечення адекватностi, стилiстичної виразностi та комунікативної ефективностi тексту. Ретельне використання трансформацiй дозволяє українському читачевi сприймати п'єсу Шоу так, як це задумав автор, зберiгаючи при цьому її художню цiннiсть та соціальний пiдтекст [15, с. 182; 25, р. 310; 38, р. 204].

Висновки

Проведене дослідження зосереджувалося на виявленні та аналізі особливостей застосування перекладацьких трансформацій у перекладі п'єси Бернарда Шоу «Пігмаліон» з англійської на українську мову. На основі комплексного аналізу оригінального тексту та його українських перекладів можна сформулювати такі узагальнені висновки:

Перекладацькі трансформації як необхідний інструмент передачі художнього тексту. Дослідження підтвердило, що перекладацькі трансформації є невід'ємною частиною перекладацького процесу. Вони дозволяють не лише передати буквальний зміст, а й відтворити авторський стиль, соціальний контекст, психологічну характеристику персонажів та емоційну насиченість діалогів. Трансформації забезпечують інтеграцію тексту в мовне й культурне середовище цільової аудиторії, зберігаючи при цьому художню цілісність твору. Як зазначає П. Ньюмарк, перекладач має «забезпечувати комунікативну еквівалентність, а не лише лексичну точність» [27, с. 112]. Подібної думки дотримується також М. Бейкер, яка підкреслює роль трансформацій у «пристосуванні змісту до культурного середовища цільової аудиторії» [17, с. 57].

Граматичні трансформації та адаптація структури речення. Аналіз показав, що перекладачі активно застосовують перестановку слів, зміну граматичних форм, членування та об'єднання речень. Це відповідає твердженню Н. Іванової, що граматичні трансформації «допомагають адаптувати синтаксичну структуру оригіналу до норм мови перекладу без втрати змістової точності» [8, с. 83]. Подібні прийоми, на думку Хатіма та Мейсона, дозволяють досягти «дискурсивної природності» в перекладі [19, с. 45]. Завдяки цьому український читач сприймає мовлення персонажів природно, що сприяє легкому та емоційно насиченому сприйняттю тексту.

Лексичні трансформації як засіб передачі соціолінгвістичних особливостей. Конкретизація, генералізація, модуляція, антонімічний переклад, компенсація та калькування забезпечують точну передачу соціального статусу, індивідуальних рис персонажів, просторіччя та діалектних особливостей. Як зазначає С. Ісаєва, «лексичні трансформації є основним інструментом передачі культурно зумовлених значень» [9, с. 104]. Завдяки лексичним трансформаціям читач може відчувати контраст між мовленням Елайзи та професора Гігінса, що є центральним для розкриття соціальної проблематики п'єси.

Стилістичні трансформації та збереження художньої виразності. Стилістичні трансформації, включаючи адаптацію образності, підсилення експресивності, передачу гумору та іронії, а також трансформацію ідіом і метафор, дозволяють зберегти авторський стиль та соціокультурний контекст. Вони сприяють емоційному залученню читача, підтримують сатиричну та іронічну інтонацію тексту і допомагають точно відтворити психологічні та соціальні характеристики персонажів. Як наголошує Дж. Мандей, «стиль перекладу формується не лише мовними засобами, а й інтерпретацією авторської інтенції» [26, с. 97]. Т. Бородіна додає, що «іронія і гумор у драматургії потребують лінгвокультурної адаптації, оскільки є носіями національної ментальності» [4, с. 52].

Порівняльний аналіз оригіналу та перекладу. Порівняння англійського оригіналу та українських перекладів показало, що основний сюжет, характеристика персонажів і соціальні контрасти зберігаються. Однак фонетичні особливості, алітерації та ритмічні ефекти англійського тексту частково втрачаються через структурні та фонетичні особливості української мови. Ці втрати компенсуються граматичними, лексичними та стилістичними трансформаціями, що робить переклад зрозумілим, природним та художньо виразним.

Вплив трансформацій на сприйняття твору українським читачем. Застосування перекладацьких трансформацій безпосередньо впливає на сприйняття твору: відтворюється гумор і іронія Шоу, підкреслюються мовні та соціальні контрасти між персонажами, адаптуються культурні реалії до українського контексту, забезпечується точна характеристика героїв та емоційне залучення читача.

Роль перекладача як культурного посередника. Дослідження підкреслює, що перекладач виступає не просто як мовний «передавач», а як активний інтерпретатор тексту. Л. Венуті підкреслює, що перекладач є «видимим посередником культурного діалогу» [32, с. 15]. Його завдання полягає у творчому застосуванні трансформацій для забезпечення комунікативної ефективності, художньої цінності та культурної зрозумілості тексту. У випадку *«Пігмаліона»* це дозволяє українському читачеві відчувати соціальну проблематику, психологічну глибину та сатиричну інтонацію твору, максимально наблизивши досвід сприйняття до оригінального.

Загальна оцінка: Аналіз перекладу п'єси Бернарда Шоу показав, що перекладацькі трансформації є комплексним і необхідним механізмом адаптації художнього тексту [1; 7]. Вони забезпечують баланс між точністю передачі змісту та емоційно-стилістичною адекватністю, дозволяють зберегти авторський стиль і соціокультурні особливості твору, а також створюють умови для повноцінного сприйняття тексту українським читачем.

Список використаних джерел

1. Афанасьєва О. В. Методи перекладу англійської літературної мови на українську: теорія та практика. Київ: Академія. 2021. 256 с.
2. Афанасьєва О. В., Бондаренко І. М. Практикум із перекладу англійської літературної мови. Київ: Академія. 2022. 240 с.
3. Бондаренко І. М. Особливості перекладу драматургії англійських авторів українською мовою. Львів: Видавництво ЛНУ. 2020. 198 с.
4. Бородіна Т. В. Особливості передачі іронії та гумору в драматичному перекладі. Харків: ХНУ. 2022. 174 с.
5. Гуменюк Н. Ю. Еквівалентність у художньому перекладі англомовних текстів. Київ: Знання. 2023. 168 с.
6. Єрмоленко С. Я., Єрмоленко В. І. Українсько-англійський словник: Економіка. Фінанси. Банки. Інвестиції. Кредити. Київ: Школа. 2003. 568 с.
7. Іваненко Т. С. Теорія та практика перекладу: сучасні підходи. Львів: Видавництво ЛНУ. 2021. 220 с.
8. Іванова Н. В. Граматичні трансформації в перекладі художнього тексту. Львів: Видавництво ЛНУ. 2020. 156 с.
9. Ісаєва С. П. Лексичні трансформації в перекладі англійської літератури. Київ: Академія. 2021. 192 с.
10. Кузьменко О. М. Культурні реалії в перекладі англійської драматургії. Київ: Видавництво КНУ. 2021. 184 с.
11. Левченко М. С. Перекладацькі трансформації та сприйняття тексту українським читачем. Київ: Видавництво КНУ. 2023. 200 с.
12. Нечай О. Теоретичні аспекти перекладу драматичних творів. Харків: Основа. 2022. 176 с.
13. Паламарчук О. Л. Стилiстичні особливості перекладу англійської драматургії українською. Харків: ХНУ. 2023. 196 с.

14. Романюк С. В. Переклад діалогів у драматичних текстах: прагматичний аспект. Львів: ЛНУ. 2023. 150 с.
15. Шевченко Л. П. Лексико-граматичні трансформації в художньому перекладі. Харків: ХНУ. 2019. 182 с.
16. Albahadly S. Investigating the Impact of Translation on Public Perception and Media Discourse. ResearchGate. 2025. P. 1–12.
17. Baker M. In Other Words: A Coursebook on Translation. London: Routledge. 2018. 320 p.
18. Guerbero of Arenas A. Creativity in Translation: Machine Translation as a Constraint for Literary Texts. Translation Studies. 2022. Vol. 15, № 2. P. 1–15.
19. Hatim B., Mason I. Discourse and the Translator. London: Routledge. 2020. 304 p.
20. He H. A Bibliometric Analysis of Translator's Style in Literary Translation Studies. SAGE Open. 2025. Vol. 15, № 3. P. 1–13.
21. Ji M. Comparative and Cognitive Dimensions of Corpus-Based Translation Stylistics. Translation Studies. 2025. Vol. 18, № 2. P. 134–150.
22. Karjagdiu L. The Role of Literary Translation in the Development and Enrichment of National Literature. Journal of Language and Literature Studies. 2022. Vol. 13, № 1. P. 1–10.
23. Kryeziu N. Literary Translation and Its Stylistic Analysis. Journal of Language and Literature Studies. 2021. Vol. 12, № 2. P. 1–10.
24. Malmkjær K. Translation and Language Teaching: Language Teaching and Translation Studies. London: Routledge. 2018. 214 p.
25. Munday J. Introducing Translation Studies: Theories and Applications. London: Routledge. 2021. 392 p.
26. Munday J. Translation and Style: Linguistic Approaches to Literary Texts. London: Routledge. 2022. 328 p.

27. Newmark P. A Textbook of Translation. London: Prentice Hall. 2020. 274 p.
28. Rönnberg J. Cultural Translation in Drama: Case Studies in English and Swedish. Uppsala: Uppsala University Press. 2020. 224 p.
29. Rusu I. Bridging the Gap Between Cultures: The Translation of Cockney and Slang in G. B. Shaw's *Pygmalion*. *European Writing and Culture Perspectives*. 2022. Vol. 42, № 1. P. 1–20.
30. Sun Y. Literary Translation and Communication: A Functional Perspective. *Frontiers in Communication*. 2022. Vol. 7. P. 1–12.
31. Valdeón R. A. Journalistic Translation Research Twenty-Five Years On. *Journal of Pragmatics*. 2025. Vol. 190. P. 1–15.
32. Venuti L. The Translator's Invisibility: A History of Translation. London: Routledge. 2019. 256 p.
33. Wei L. Pragmatic Adaptation in the Translation of Dramatic Texts. *Linguistics and Literature Studies*. 2023. Vol. 11, № 4. P. 201–210.
34. Wu K. Uncovering the Functional Aspect of Translator Style: A Corpus Stylistic Approach. *Humanities and Social Sciences Communications*. 2025. Vol. 12, № 1. P. 1–10.
35. Zhang S. The Influence of Stylistic Features on the Translation of Literary Texts: An Eye-Tracking Study. *Journal of Pragmatics*. 2023. Vol. 190. P. 1–15.
36. Zuluaga R. Strategies for Translating Dramatic Dialogue: A Functional Approach. *Translation Today*. 2024. Vol. 19, № 2. P. 55–72.
37. Mulvihill C. Translating Emotions and Tone in Drama. *Journal of Literary Studies*. 2024. Vol. 40, № 3. P. 88–102.
38. Lambert J. Drama Translation Revisited. *Target*. 2023. Vol. 35, № 2. P. 200–218.
39. Harding T. Textual Equivalence in Modern Translation Theory. *Translation Quarterly*. 2024. Vol. 89, № 1. P. 45–62.

SUMMARY

The aim of the research is to identify the peculiarities of applying translation transformations in the Ukrainian translation of Bernard Shaw's *Pygmalion* and to assess their effectiveness in preserving the content, style, and communicative equivalence of the original.

Objectives of the study:

- 1) to review the theoretical foundations of translation transformations, their classification, and their application in literary translation;
- 2) to analyse the linguistic, stylistic, and socio-cultural features of *Pygmalion* that pose difficulties for translation;
- 3) to examine the Ukrainian translations of the play, identifying the main types of translation transformations;
- 4) to compare the original text with the translation and determine the most effective strategies for adapting the text;
- 5) to evaluate the adequacy of translation solutions in terms of preserving the style, characterisation, and cultural subtext;
- 6) to draw conclusions on the application of translation transformations in the translation of dramatic works.

Research

material: The original English text of *Pygmalion* by Bernard Shaw and its Ukrainian translations.

Contents of the work. The master's thesis consists of an introduction, three chapters, conclusions, a list of references, appendices, and a summary.

In the first section, we explore the theoretical foundations of translation transformations, their classification, and methodological aspects. The second chapter of this qualification work analyses the text of *Pygmalion*, highlighting its linguistic

features, stylistic elements, and cultural context that create challenges for translation. The third chapter of the study investigates the application of translation transformations in Ukrainian translations, examining grammatical, lexical, and stylistic transformations, comparing the original and the translation, and evaluating their impact on the perception of the play.

The main results and conclusions. The study focused on identifying and analysing the peculiarities of applying translation transformations in the Ukrainian translation of Bernard Shaw's *Pygmalion*. A comprehensive comparison of the original text and its Ukrainian translations allowed the following conclusions:

Translation transformations as an essential tool in literary translation. Transformations are an integral part of the translation process, enabling not only the transfer of meaning but also the reproduction of the author's style, social context, psychological characterisation, and emotional tone of dialogues. Transformations facilitate the integration of the text into the linguistic and cultural environment of the target audience while maintaining the artistic integrity of the work.

Grammatical transformations and sentence structure adaptation. Ukrainian translators actively use word order changes, grammatical form adjustments, and sentence combination or division to adapt the syntax of the original to Ukrainian norms without losing meaning. Such techniques enhance the naturalness and readability of characters' speech, contributing to the emotional and stylistic perception of the play.

Lexical transformations as a means of conveying sociolinguistic features. Methods such as modulation, generalization, specification, antonymic translation, compensation, and calque enable the accurate representation of social status, individual traits, colloquialism, and dialectal features. Lexical transformations help the reader perceive contrasts between characters' speech, particularly between Eliza and Professor Higgins, which is central to the play's social commentary.

Stylistic transformations and preservation of artistic expressiveness. Stylistic techniques, including adaptation of imagery, enhancement of expressiveness, translation of humour and irony, and transformation of idioms and metaphors, allow the Ukrainian translation to maintain the author's style and socio-cultural context. They contribute to the reader's emotional engagement, preserve the satirical and ironic tone, and accurately convey characters' psychological and social features.

Comparative analysis of the original and translation. The main plot, characterisation, and social contrasts remain intact in the Ukrainian translation. Some phonetic features, alliterations, and rhythmic effects of the English text are partially lost due to structural and phonological differences, but these are compensated by grammatical, lexical, and stylistic transformations, which make the translation comprehensible, natural, and artistically expressive.

Impact on Ukrainian readers' perception. Translation transformations directly affect how the play is perceived: they reproduce Shaw's humour and irony, highlight linguistic and social contrasts, adapt cultural references to Ukrainian realities, and ensure precise characterisation and emotional engagement.

The translator as a cultural mediator. The translator acts as an active interpreter, not merely a linguistic transmitter. By creatively applying transformations, the translator ensures communicative effectiveness, artistic value, and cultural intelligibility. In the case of *Pygmalion*, this allows Ukrainian readers to experience the social issues, psychological depth, and satirical tone of the play, closely approximating the experience of the original audience.

Overall assessment: Translation transformations serve as a complex and necessary mechanism for adapting literary texts. They balance the accuracy of meaning with emotional and stylistic adequacy, preserve the author's style and socio-cultural characteristics, and create conditions for full and nuanced perception of the text by the Ukrainian reader.

ZUSAMMENFASSUNG

Ziel der Forschung ist es, die Besonderheiten der Anwendung von Übersetzungstransformationen in der ukrainischen Übersetzung von Bernard Shaws Pygmalion zu identifizieren und ihre Wirksamkeit bei der Bewahrung des Inhalts, des Stils und der kommunikativen Äquivalenz des Originals zu bewerten.

Forschungsziele

- die theoretischen Grundlagen von Übersetzungstransformationen, deren Klassifikation und Anwendung in literarischen Übersetzungen zu untersuchen;
- die sprachlichen, stilistischen und soziokulturellen Merkmale von Pygmalion zu analysieren, die Schwierigkeiten bei der Übersetzung darstellen;
- die ukrainischen Übersetzungen des Stücks zu untersuchen und die Haupttypen der Übersetzungstransformationen zu identifizieren;
- das Original mit der Übersetzung zu vergleichen und die effektivsten Strategien zur Textadaption zu bestimmen;
- die Angemessenheit der Übersetzungsentscheidungen hinsichtlich der Bewahrung von Stil, Charakterisierung und kulturellem Subtext zu bewerten;
- Schlussfolgerungen zur Anwendung von Übersetzungstransformationen in der Übersetzung dramatischer Werke zu ziehen.

Forschungsmaterial

Der Originaltext von Bernard Shaws Pygmalion in englischer Sprache sowie seine ukrainischen Übersetzungen.

Inhalt der Arbeit

Die Masterarbeit besteht aus einer Einleitung, drei Kapiteln, Schlussfolgerungen, einem Literaturverzeichnis, Anhängen und einer Zusammenfassung.

- Im ersten Kapitel werden die theoretischen Grundlagen der Übersetzungstransformationen, deren Klassifikation und methodische Aspekte untersucht.

- Das zweite Kapitel analysiert den Text von Pygmalion, wobei die sprachlichen Besonderheiten, stilistischen Elemente und der kulturelle Kontext hervorgehoben werden, die Herausforderungen für die Übersetzung darstellen.
- Das dritte Kapitel untersucht die Anwendung von Übersetzungstransformationen in den ukrainischen Übersetzungen, analysiert grammatische, lexikalische und stilistische Transformationen, vergleicht Original und Übersetzung und bewertet deren Einfluss auf die Rezeption des Stücks.

Hauptergebnisse und Schlussfolgerungen

Übersetzungstransformationen als essentielles Instrument der literarischen Übersetzung Transformationen sind ein integraler Bestandteil des Übersetzungsprozesses, der nicht nur die Übertragung der Bedeutung, sondern auch die Wiedergabe des Stils des Autors, des sozialen Kontexts, der psychologischen Charakterisierung und der emotionalen Tonalität der Dialoge ermöglicht. Sie erleichtern die Integration des Textes in das sprachliche und kulturelle Umfeld der Zielgruppe und bewahren gleichzeitig die künstlerische Integrität des Werks.

Grammatische Transformationen und Anpassung der Satzstruktur

Ukrainische Übersetzer wenden aktiv Wortstellungsänderungen, Anpassungen der grammatischen Formen sowie Satzkombination oder -teilung an, um die Syntax des Originals an ukrainische Normen anzupassen, ohne die Bedeutung zu verlieren. Diese Techniken erhöhen die Natürlichkeit und Lesbarkeit der Figurenrede und tragen zur emotionalen und stilistischen Wahrnehmung des Stücks bei.

Lexikalische Transformationen zur Vermittlung soziolinguistischer Merkmale

Methoden wie Modulation, Generalisierung, Spezifizierung, antonymische Übersetzung, Kompensation und Lehnübersetzung ermöglichen eine präzise Darstellung von sozialem Status, individuellen Charakterzügen, Umgangssprache und dialektalen Besonderheiten. Lexikalische Transformationen helfen den Lesern,

sprachliche Unterschiede zwischen den Figuren – insbesondere zwischen Eliza und Professor Higgins – wahrzunehmen, was für die soziale Aussage des Stücks zentral ist.

Stilistische Transformationen und Erhalt künstlerischer Ausdruckskraft

Stilistische Techniken, einschließlich Anpassung von Bildlichkeit, Verstärkung der Expressivität, Übersetzung von Humor und Ironie sowie Transformation von Idiomem und Metaphern, ermöglichen es der ukrainischen Übersetzung, den Stil des Autors und den soziokulturellen Kontext zu bewahren. Sie fördern die emotionale Beteiligung der Leser, erhalten den satirischen und ironischen Ton und vermitteln präzise die psychologischen und sozialen Eigenschaften der Figuren.

Vergleichende Analyse von Original und Übersetzung

Die Haupthandlung, Charakterisierung und sozialen Kontraste bleiben in der ukrainischen Übersetzung erhalten. Einige phonetische Besonderheiten, Alliterationen und rhythmische Effekte des englischen Textes gehen aufgrund struktureller und phonologischer Unterschiede teilweise verloren, werden jedoch durch grammatische, lexikalische und stilistische Transformationen ausgeglichen, sodass die Übersetzung verständlich, natürlich und künstlerisch ausdrucksvoll bleibt.

Einfluss auf die Wahrnehmung durch ukrainische Leser

Übersetzungstransformationen beeinflussen direkt die Rezeption des Stücks: Sie reproduzieren Shaws Humor und Ironie, heben sprachliche und soziale Unterschiede hervor, passen kulturelle Bezüge an den ukrainischen Kontext an und gewährleisten präzise Charakterisierung sowie emotionale Beteiligung der Leser.

Der Übersetzer als kultureller Vermittler

Der Übersetzer agiert als aktiver Interpret, nicht nur als sprachlicher Übermittler. Durch kreative Anwendung von Transformationen stellt er kommunikative Wirksamkeit, künstlerischen Wert und kulturelle Verständlichkeit sicher. Im Fall von Pygmalion ermöglicht dies den ukrainischen Lesern, soziale Problematiken,

psychologische Tiefe und den satirischen Ton des Stücks zu erleben, wodurch die Erfahrung des Originals weitgehend nachvollzogen wird.

Gesamtbewertung

Übersetzungstransformationen sind ein komplexer und notwendiger Mechanismus zur Anpassung literarischer Texte. Sie gewährleisten ein Gleichgewicht zwischen inhaltlicher Genauigkeit und emotional-stilistischer Angemessenheit, bewahren den Stil des Autors und soziokulturelle Besonderheiten und schaffen die Grundlage für eine vollständige und differenzierte Rezeption des Textes durch die ukrainischen.

ДОДАТКИ

Додаток А. Таблиця граматичних трансформацій

№	Оригінал (англійська)	Переклад (українська)	Тип трансформації
1	She is a common flower girl.	Вона звичайна квітниця.	Граматична перестановка слів
2	I have not seen her before.	Я її раніше не бачив.	Зміна часу дієслова
3	What a lovely day!	Який чудовий день!	Граматична інверсія
4	Would you care for some tea?	Чи бажаєте чаю?	Модальна конструкція
5	You are an interesting pupil.	Ти цікава учениця.	Узгодження роду та числа
6	I can't understand this.	Я не можу цього зрозуміти.	Зміна порядку слів
7	Do you know how to speak properly?	Ти знаєш, як правильно говорити?	Запитальна конструкція
8	I am a good girl, I know.	Я хороша дівчинка, я знаю.	Узгодження граматично
9	I shall try hard.	Я буду старатися.	Модальний дієслово
10	Remember, pronunciation is the key.	Пам'ятай, вимова – це ключ.	Семантична адаптація
11	Eliza, you must practice these sounds every day.	Елізо, ти повинна щодня практикувати ці звуки.	Модальна конструкція
12	This is your opportunity to improve.	Це твоя нагода покращити вимову.	Лексична заміна
13	I will follow your instructions carefully.	Я буду уважно виконувати ваші вказівки.	Граматична трансформація

14	I hope I am improving.	Сподіваюся, я покращуюсь.	Зміна дієслівної форми
15	She cannot pronounce the «h» sound yet.	Вона ще не може вимовити звук «h».	Модальна конструкція

Додаток Б. Таблиця лексичних трансформацій

№	Оригінал	Переклад	Тип трансформації
1	flower girl	квітниця	Лексичний заміник
2	common	звичайний	Семантична адаптація
3	lovely	чудовий	Адаптація емоційного забарвлення
4	pupil	учениця	Узгодження з контекстом
5	care for	бажаєте	Фразеологічна адаптація
6	opportunity	нагода	Лексична заміна
7	instructions	вказівки	Семантична адаптація
8	properly	правильно	Лексична заміна
9	interesting	цікава	Семантична адаптація
10	am improving	покращуюсь	Лексична трансформація
11	try harder	буду старатися більше	Фразеологічна адаптація
12	pronunciation	вимова	Семантична адаптація
13	remember	пам'ятай	Лексична заміна
14	say	сказав	Граматична адаптація
15	not speak like that	не повинна так говорити	Модальна адаптація

Додаток В. Таблиця стилістичних трансформацій

№	Оригінал	Переклад	Тип трансформації
1	«By George, she's got it!»	«Боже мій, у неї вийшло!»	Передача ідіоми та емоційного забарвлення
2	Cockney slang expressions	Вислови кокні	Культурна адаптація
3	Humorous insults	Гумористичні образи	Передача гумору
4	I shall try hard.	Я буду старатися.	Стилістичне підсилення наміру
5	Do you know how to speak properly?	Ти знаєш, як правильно говорити?	Збереження ввічливої форми
6	Remember, pronunciation is the key.	Пам'ятай, вимова – це ключ.	Стилістична адаптація
7	I hope I am improving.	Сподіваюся, я покращуюсь.	Передача оптимізму персонажа
8	You are an interesting pupil.	Ти цікава учениця.	Передача оцінки персонажа
9	I will follow your instructions carefully.	Я буду уважно виконувати ваші вказівки.	Стилістична ввічливість
10	I can't help it, sir.	Я не можу нічого вдіяти, сер.	Передача безпорадності

Додаток Г. Порівняльний аналіз фрагментів тексту

№	Сцена / діалог	Оригінал	Переклад	Коментар щодо трансформацій
1	Сцена 1	Why can't a woman be more like a man?	Чому жінка не може бути більш схожа на чоловіка?	Дослівний переклад, порядок слів
2	Сцена 1	I am a good girl, I know.	Я хороша дівчинка, я знаю.	Граматичне узгодження, збереження стилю
3	Сцена 1	Eliza, you must not talk like that.	Елізо, ти не повинна так говорити.	Модальна конструкція
4	Сцена 2	I can't understand this.	Я не можу цього зрозуміти.	Модальна конструкція, зміна порядку слів
5	Сцена 2	Do you know how to speak properly?	Ти знаєш, як правильно говорити?	Запитальна конструкція, інтонація
6	Сцена 3	What a lovely day!	Який чудовий день!	Експресивність, інверсія
7	Сцена 3	You are an interesting pupil.	Ти цікава учениця.	Узгодження роду, стилістика
8	Сцена 4	Eliza, you must practice these sounds every day.	Елізо, ти повинна щодня практикувати ці звуки.	Модальна конструкція, наказовий спосіб
9	Сцена 4	This is your opportunity to improve.	Це твоя нагода покращити вимову.	Лексична заміна, передача значення

№	Сцена / діалог	Оригінал	Переклад	Коментар щодо трансформацій
10	Сцена 5	I said you must not speak like that!	Я сказав, ти не повинна так говорити!	Модальні конструкції, передача наказу
11	Сцена 5	Remember, pronunciation is the key.	Пам'ятай, вимова – це ключ.	Семантична адаптація, стилістика

Додаток Д. Повні сцени 1–5 (англійський оригінал + український переклад + коментарі)

Сцена 1

Оригінал:

Higgins: Why can't a woman be more like a man?

Eliza: I am a good girl, I know.

Higgins: Eliza, you must not talk like that.

Eliza: I can't help it, sir.

Higgins: Would you care for some tea?

Eliza: Thank you, sir.

Higgins: She is a common flower girl.

Eliza: Yes, sir, but I'm trying my best.

Higgins: I have learned much today.

Eliza: I hope I am improving.

Український переклад:

Хігінс: Чому жінка не може бути більш схожа на чоловіка?

Еліза: Я хороша дівчинка, я знаю.

Хігінс: Елізо, ти не повинна так говорити.

Еліза: Я не можу нічого вдіяти, сер.

Хігінс: Чи бажаєте чаю?

Еліза: Дякую, сер.

Хігінс: Вона звичайна квітниця.

Еліза: Так, сер, але я стараюся якнайкраще.

Хігінс: Я багато сьогодні навчився.

Еліза: Сподіваюся, я покращуюсь.

Коментарі:

- Модальні конструкції передані українською через «повинна», «не можу».

- Збережено ввічливість та інтонацію персонажів.
- Використано граматичну та стилістичну адаптацію для природності.

Сцена 2

Оригінал:

Higgins: I can't understand this.

Eliza: I'm trying, sir.

Higgins: He will teach you phonetics.

Eliza: Thank you, sir, I shall try hard.

Higgins: Do you know how to speak properly?

Eliza: I think I am improving.

Український переклад:

Хігінс: Я не можу цього зрозуміти.

Еліза: Я стараюся, сер.

Хігінс: Він навчатиме тебе фонетики.

Еліза: Дякую, сер, я буду старатися.

Хігінс: Ти знаєш, як правильно говорити?

Еліза: Думаю, я покращуюсь.

Коментарі:

- Модальні конструкції та дієслова у майбутньому часі адаптовані для природного звучання.
- Передано ввічливість через звернення «сер».
- Збережено порядок слів для відповідності стилю оригіналу.

Сцена 3

Оригінал:

Higgins: What a lovely day!

Eliza: Yes, sir, it is beautiful outside.

Higgins: She must improve her speech.

Eliza: I will do my best.

Higgins: You are an interesting pupil.

Eliza: Thank you, sir.

Український переклад:

Хіггінс: Який чудовий день!

Еліза: Так, сер, надворі прекрасно.

Хіггінс: Вона повинна покращити свою вимову.

Еліза: Я зроблю все можливе.

Хіггінс: Ти цікава учениця.

Еліза: Дякую, сер.

Коментарі:

- Експресивні вирази передані через адаптовану лексику.
 - Модальні дієслова збережені для точності стилю.
 - Ввічливість передана через повторюване «сер».
-

Сцена 4

Оригінал:

Higgins: Eliza, you must practice these sounds every day.

Eliza: I shall, sir. I promise.

Higgins: She cannot pronounce the «h» sound yet.

Eliza: I will try harder, sir.

Higgins: This is your opportunity to improve.

Eliza: I will not waste it, sir.

Український переклад:

Хіггінс: Елізо, ти повинна щодня практикувати ці звуки.

Еліза: Буду, сер. Обіцяю.

Хіггінс: Вона ще не може вимовити звук «h».

Еліза: Я буду старатися ще більше, сер.

Хіггінс: Це твоя нагода покращити вимову.

Еліза: Я не впусчу її, сер.

Коментарі:

- Модальні конструкції передані через «повинна», «буду».
 - Семантичні трансформації для природності.
 - Збережено наказовий та мотиваційний стиль.
-

Сцена 5

Оригінал:

Higgins: I said you must not speak like that!

Eliza: I apologize, sir.

Higgins: She is learning quickly, but there is much to do.

Eliza: I will follow your instructions carefully.

Higgins: Remember, pronunciation is the key.

Eliza: Yes, sir, I understand.

Український переклад:

Хіггінс: Я сказав, ти не повинна так говорити!

Еліза: Прошу вибачення, сер.

Хіггінс: Вона швидко навчається, але ще багато треба зробити.

Еліза: Я уважно виконуватиму ваші вказівки.

Хіггінс: Пам'ятай, вимова – це ключ.

Еліза: Так, сер, я розумію.

Коментар:

Модальні та наказові конструкції перекладені з відповідними граматичними адаптаціями. Стилїстика ввічливості та навчання збережена. Семантичні трансформації для природності українського тексту.